

Eläkebarometri 2022

Sakari Nurmela
Kantar Public

Työnumero: 220405922

Sisältö

1 Johdanto.....	1
2 Eläketurvan tunteminen	2
3 Toimeentuloedellytykset eläkeaikana	4
4 Suhtautuminen eläkejärjestelmän muutosehdotuksiin.....	8
5 Eläkejärjestelmään liittyvien väitteiden todenperäisyys	12
6 Eläkkeisiin ja eläkejärjestelmään liittyviä mielipiteitä	14
7 Omaan sähköiseen työeläkeotteeseen tutustuminen.....	18
Liitekuvat.....	21
Kyselylomake.....	43

1 Johdanto

Tässä raportissa kerrotaan tulokset tutkimuksesta, jossa selvitettiin, mitä suomalaiset ajattelevat eläketurvasta ja eläkkeistä.

Tutkimuksessa kysyttiin ensinnäkin sitä, kuinka hyvin suomalaiset kokevat tuntevansa eläketurvaa. Tutkimukseen osallistuneet arvioivat myös, kuinka hyvin he uskovat tulevansa toimeen eläkkeellä ollessaan sekä kuinka merkittävän osan lakisääteiset eläkkeet heidän mielestään muodostavat heidän eläkeaikansa toimeentulosta.

Lisäksi selvitettiin, mitä mieltä suomalaiset ovat erilaisista tavoista muuttaa eläkejärjestelmää, jos rahoituksen riittävyyden vuoksi sellaiseen pitäisi ryhtyä. Tutkimukseen osallistuneille esitettiin ensin kuusi tapaa ja pyydettiin kertomaan, kuinka hyvänä tai huonona he pitävät kutakin niistä. Tämän jälkeen näistä kuudesta tavasta pyydettiin valitsemaan paras, olettaen, että valittavana olisi vain yksi vaihtoehto eläkejärjestelmän rahoituksen vahvistamiseksi.

Sen jälkeen selvitettiin vastaajien eläkeasioiden tietämistä. Vastaajat ottivat kantaa neljään eläkejärjestelmää koskevaan väitteeseen ja kertoivat pitävätkö kutakin paikkansapitävänä vai ei.

Seuraavilla kysymyksillä kartoitettiin eläkejärjestelmään, sen toimintaan ja tulevaisuuteen kohdistuvaa luottamusta. Vastaajille esitettiin kuusi eläkkeisiin ja eläkejärjestelmään liittyvää väittämää ja pyydettiin kertomaan, kuinka samaa tai eri mieltä he ovat kunkin kanssa.

Lopuksi niille, jotka eivät ole tällä hetkellä eläkkeellä, esitettiin kaksi työeläkeotetta koskevaa kysymystä. Työeläkeotteessa kerrotaan aiemmista ja nykyisestä työsuhteesta sekä tähän mennessä kertyneestä eläkkeestä.

Ensin kysyttiin, ovatko he tutustuneet omaan sähköiseen työeläkeotteeseensa. Niiltä, jotka eivät ole tutustuneet siihen, kysyttiin syytä sille, etteivät he ole tehneet niin.

Aivan haastattelun aluksi oli esitetty vastaajan ammattiryhmää koskeva kysymys. Työeläkeotetta koskevat kysymykset suunnattiin niille, jotka olivat kertoneet olevansa tällä hetkellä mukana työelämässä.

Raportissa esitellään vastausten jakaumat sekä vertaillaan niitä aiempien vuosien tuloksiin niiden kysymysten kohdalla, jotka on esitetty myös aiemmin. Väestöryhmittäiset jakaumat on esitetty liitekuvin. Työeläkeotteen tutustumatta jättämisen syiden kohdalla ei eritellä vastausten jakaumia, koska vastausten lukumäärä jää liian alhaiseksi väestöryhmittäiselle tarkastelulle.

Eläketurva määriteltiin haastattelun alussa seuraavasti: **”Eläketurvalla tarkoitetaan kansaneläkkeitä, takuueläkkeitä sekä ansiosidonnaisia työeläkkeitä.”**

Tutkimusaineisto kerättiin tietokoneavusteisin puhelinhaastatteluin osana Kantar TNS Oy:n puhelinomnibustutkimusta. Haastattelujen kokonaismäärä on 1.003.

Tutkimusaineisto kerättiin 2.–17.5.2022. Tutkimusta varten haastateltu joukko edustaa maamme 18 vuotta täyttäneitä väestöä (18–79-vuotiaat) Ahvenanmaan maakunnassa asuvat pois lukien. Tutkimustulosten virhemarginaali on 3,1 prosenttiyksikköä suuntaansa.

Kantar Public on toteuttanut tutkimuksen Eläketurvakeskuksen toimeksiannosta.

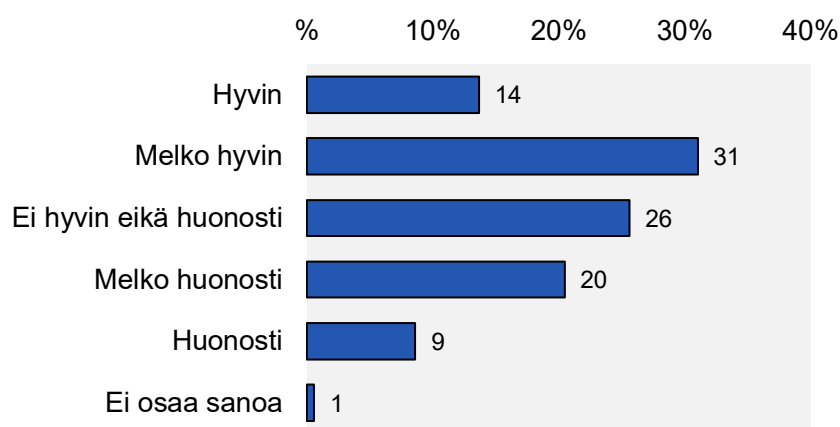
2 Eläketurvan tunteminen

14 prosenttia kokee tietävänsä siihen liittyviä asioita hyvin, 31 prosenttia melko hyvin. Näin voi todeta, että 45 prosenttia suomalaisista tuntee eläketurvaa kohtalaisesti eli joko hyvin tai melko hyvin.

Harvempi, kaikkiaan 29 prosenttia, kertoi päinvastaisesta. Yhdeksän prosenttia suomalaisista tuntee eläketurvaa omasta mielestään huonosti, 20 prosenttia melko huonosti. Noin joka neljäs eli 26 prosenttia on sitä mieltä, ettei tunne eläketurvaa sen enempää hyvin kuin huonostikaan.

Kuva 1. Kuinka hyvin sanoisitte tuntevanne eläketurvaa?

Kaikki vastaajat, N=1003

Eläketurvaa koskeva tietämys ei ole kuluneen vuoden aikana juurikaan muuttunut. Siitä hyvin tietäviä on nyt prosenttiyksikön verran enemmän kuin vuosi sitten, samoin niitä, jotka arvelevat tuntevansa sitä melko hyvin.

Eläkejärjestelmää huonosti ja melko huonosti tuntevien osuudet ovat yhtä suuret kuin vuosi sitten. Sama koskee niitä, jotka valitsivat vaihtoehdon ei hyvin eikä huonosti.

Kun tuloksia tarkastelee hieman pitemmällä aikavälillä, havaitsee suomalaisten eläketurvaa koskevan tietämyksen muuttuneen jonkin verran paremmaksi.

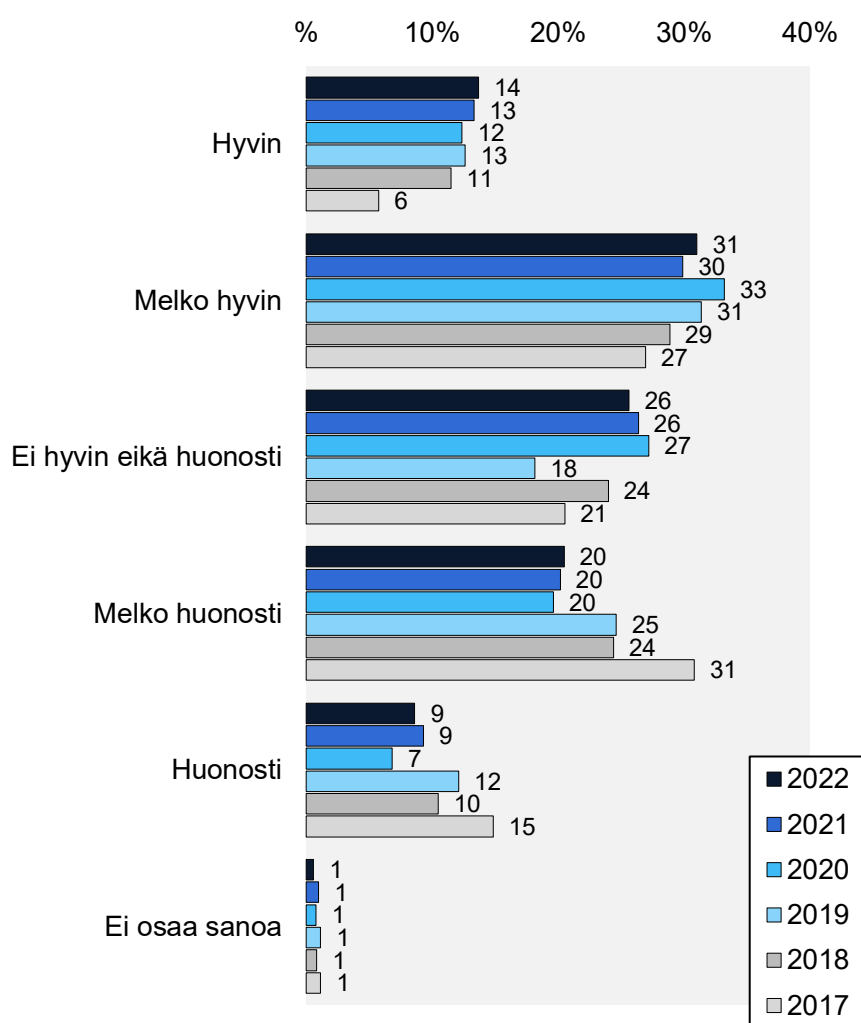
Vaihtoehdon hyvin valinneiden osuus on ollut pienimmillään 6 prosenttia vuonna 2017. Nyt saavutettu 14 prosenttia on tutkimusajanjakson suurin luku. Vaihtoehtojen **melko huonosti** ja

huonosti valinneiden yhteenlaskettu osuus on ollut suurimmillaan 46 prosenttia vuonna 2017. Nyt vastaavalla tavalla ajattelee ainoastaan 29 prosenttia.

Miehistä hieman suurempi osa kuin naisista pitää omia tietojaan vähintään melko hyvinä. Miehistä 49 prosenttia valitsi jommankumman vaihtoehdoista **hyvin** tai **melko hyvin**. Naisista 41 prosenttia teki saman valinnan.

Kuva 2. Kuinka hyvin sanoisitte tuntevanne eläketurvaa? Aikavertailukuva 2017–2022.

Kaikki vastaajat, N=1003 vuonna 2022, 1003 vuonna 2021, 1005 vuonna 2020, 1003 vuonna 2019, 1004 vuonna 2018 ja 1002 vuonna 2017.

Mitä iäkkäämmästä henkilöstä on kyse, sitä todennäköisemmin tämä pitää eläkejärjestelmää koskevia tietojaan hyvinä tai melko hyvinä. 65 vuotta täyttäneistä 68 prosenttia ajattelee tällä tavalla.

Omia tietojaan hyvänä pitävien prosenttiosuus on sitä pienempi, mitä nuoremasta ikäryhmästä on kyse. 50–64-vuotiaista 58 prosenttia uskoo tuntevansa eläkejärjestelmää

vähintään melko hyvin. 35–49-vuotiaista tätä mieltä on 36 prosenttia, 25–34-vuotiaista 25 prosenttia ja alle 25-vuotiaista ainoastaan 11 prosenttia.

Eläkeläiset, joista 69 prosenttia uskoo tuntevansa eläkejärjestelmää vähintään melko hyvin, on asiasta omasta mielestään parhaiten perillä oleva ammattiryhmä. Myös keskimääräistä useampi yrittäjä sekä ylempi toimihenkilö ja johtaja pitää tietojaan hyvinä. Yrittäjistä 56 ja ylemmistä toimihenkilöistä sekä johtajista 54 prosenttia on omista tiedoistaan tätä mieltä.

Työväestöstä vain 28 prosenttia uskoo tuntevansa eläkejärjestelmää vähintään melko hyvin, opiskelijoista vielä pienempi osa eli 16 prosenttia.

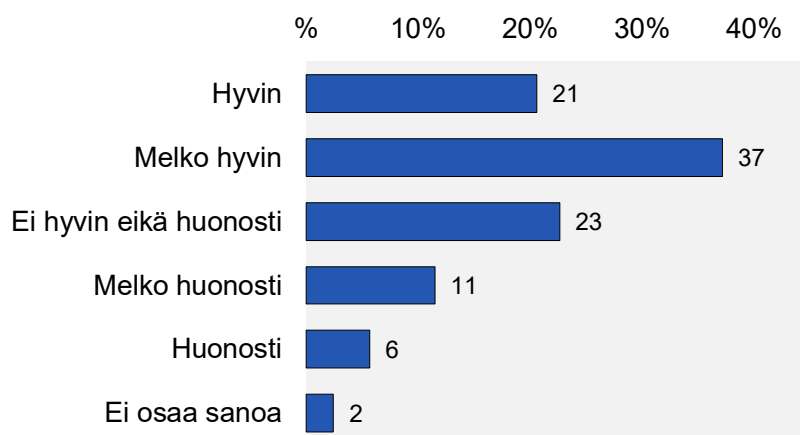
3 Toimeentuloedellytykset eläkeaikana

Joka viides eli 21 prosenttia arvioi tulevansa toimeen eläkeaikanaan hyvin. 37 prosenttia uskoo tulevansa silloin toimeen melko hyvin. Kun nämä laskee yhteen, voi sanoa, että 58 prosentin enemmistö arvelee tulevansa eläkeaikanaan kohtuullisesti toimeen.

23 prosenttia arvelee, ettei tule toimeen sen enempää hyvin kuin huonostikaan. 11 prosenttia uskoo tulevansa eläkeaikanaan toimeen melko huonosti ja 6 prosenttia huonosti.

Kuva 3. Kuinka hyvin arvioitte tulevanne toimeen eläkeaikana?

Kaikki vastaajat, N=1003

Tuore tulos on varsin samankaltainen kuin aiemmin mitatut. Tosin nyt vähintään melko hyvään toimeentuloon uskovia löytyi hieman vähemmän kuin vuosi sitten.

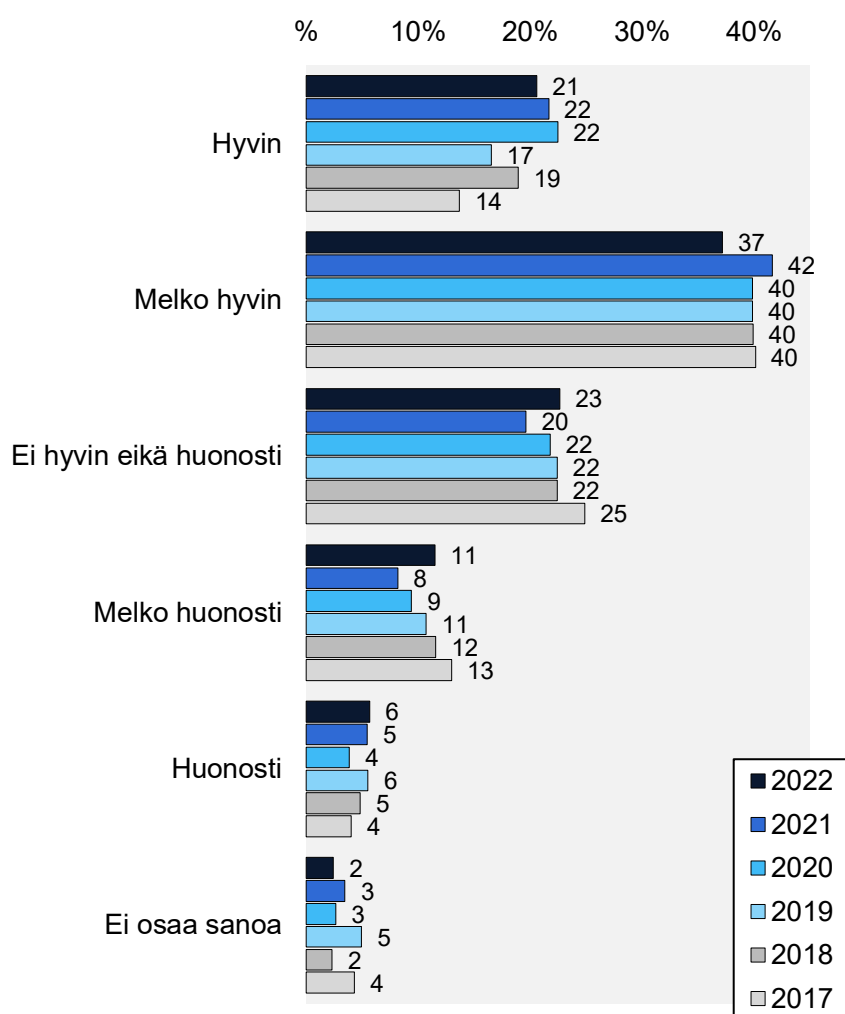
Kun vuonna 2021 toteutetussa tutkimuksessa yhteensä 63 prosenttia arveli tulevansa toimeen joko hyvin tai melko hyvin, nyt tällä tavalla ajattelevia on kuusi prosenttiyksikköä vähemmän eli 58 prosenttia.

Prosenttiyksikköä harvempi kuin vuosi sitten uskoo tulevansa taloudellisesti hyvin toimeen eläkkeellä ollessaan. Melko hyvää toimeentuloa uumoilevia on nyt viisi prosenttiyksikköä vähemmän kuin viime vuonna.

Prosenttiyksikköä useampi arvelee tulevansa huonosti toimeen, kolmen prosenttiyksikköä useamman valittua tänä vuonna vaihtoehdon melko huonosti.

Kuva 4. Kuinka hyvin arvioitte tulevanne toimeen? Aikavertailukuva 2017–2022.

Kaikki vastaajat, N=1003 vuonna 2022, 1003 vuonna 2021, 1005 vuonna 2020, 1003 vuonna 2019, 1004 vuonna 2018 ja 1002 vuonna 2017.

Kun vertaa tuoreinta tulosta vuonna 2017 tutkimuksessa saavutettuun, havaitsee, että oman toimeentulonsa hyväksi arvioivien osuus oli 2017 14 prosenttia ja nyt 21 prosenttia.

Kokonaisuudessaan muutokset kuitenkin ovat vähäisiä, eikä tilanteen voi sanoa muuttuneen paljoa.

Suurituloisimmista talouksista löytää suhteellisesti ottaen eniten niitä, jotka arvioivat toimeentulomahdollisuutensa hyväksi eläkeaikanaan.

Yli 85000 euroa vuodessa ansaitsevien talouksien jäsenistä 34 prosenttia uskoo tulevansa toimeen eläkeaikanaan hyvin, 39 prosenttia melko hyvin. Esimerkiksi alle 20000 euroa vuodessa ansaitsevista 14 prosenttia arvelee tulevansa toimeen hyvin eläkkeellä, 31 prosenttia melko hyvin.

Ylemmistä toimihenkilöistä ja johtajista 28 prosenttia arvelee tulevansa hyvin toimeen eläkkeellä. Tähän ammattiryhmään kuuluvista 45 prosenttia arvelee tulevansa silloin melko hyvin toimeen.

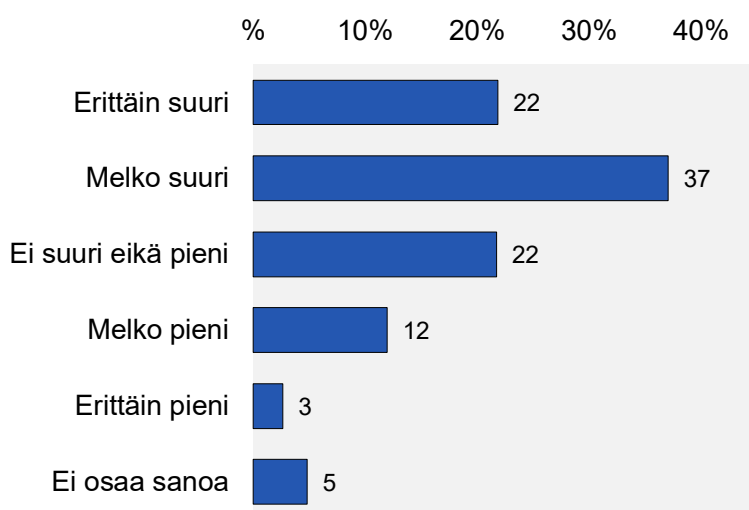
Eniten koulutettujen odotukset eläkeajan toimeentulosta ovat keskimääräistä positiivisemmat. Korkeakoulussa opiskelleista 31 prosenttia odottaa tulevansa eläkeaikana toimeen hyvin ja 39 prosenttia melko hyvin. Esimerkiksi kansa- tai peruskoulun käyneistä vain 16 prosenttia odottaa eläkeajaltaan hyvää ja 35 prosenttia melko hyvää toimeentuloa.

Enemmistö vastaajista eli 59 prosenttia arvioi lakisääteisten eläkkeiden muodostavan varsin tärkeän osan eläkeajan toimeentulostaan.

22 prosentille niiden merkitys on erittäin suuri, 37 prosentille melko suuri. Noin joka viides eli 22 prosenttia on sitä mieltä, ettei lakisääteisten eläkkeiden merkitys eläkeajan toimeentulossa ole sen enempää suuri kuin pienikään. Melko pieni merkitys niillä on kahdelletoista ja erittäin pieni kolmelle prosentille.

Kuva 5. Kuinka suureksi arvioitte lakisääteisten eläkkeiden merkityksen eläkeajan toimeentulossanne?

Kaikki vastaajat, N=1003

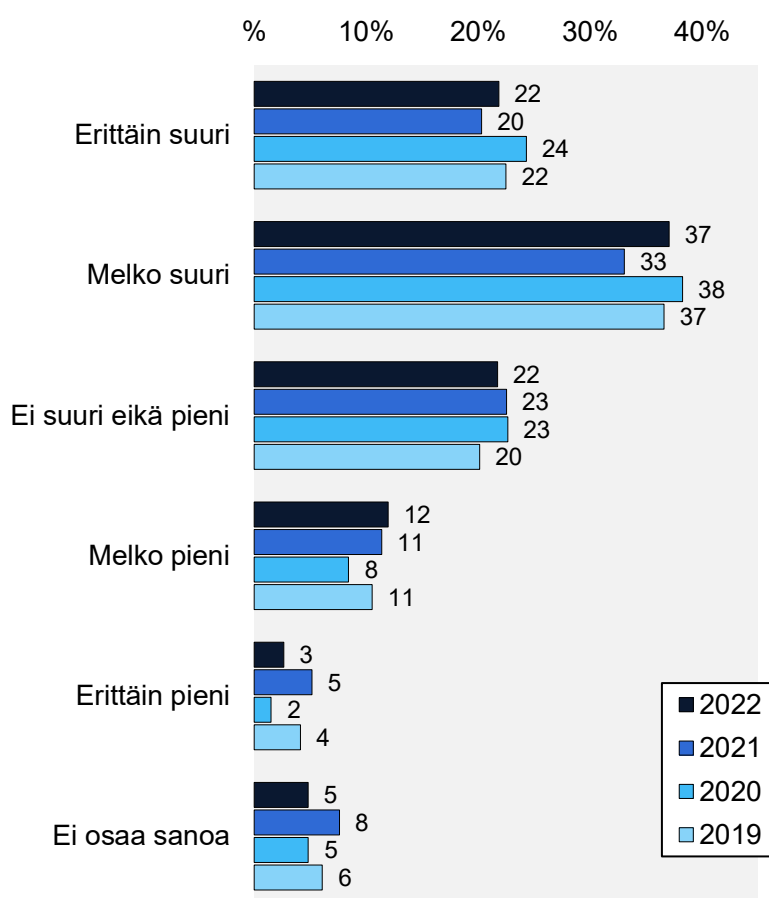
Asiaa kysyttiin ensimmäistä kertaa vuonna 2019 toteutetussa Eläkebarometrissä. Tuore tulos ei eroa kovin paljon kahdesta edellisestä mittauksesta.

Yli 50-vuotiaat kokevat useammin lakisääteisten eläkkeiden merkityksen olevan erittäin tai melko suuri oman eläkeaikansa toimeentulossa verrattuna siihen, mitä nuoremmat ajattelevat.

65 vuotta täyttäneistä lakisääteisten eläkkeiden merkitys on erittäin suuri 41 prosentille ja melko suuri 26 prosentille. 50-64-vuotiaista 28 prosenttia on sitä mieltä, että merkitys on erittäin suuri. Tästä ikäryhmästä 40 prosenttia pitää niitä merkitykseltään melko suurena.

Kuva 6. Kuinka suureksi arvioitte lakisääteisten eläkkeiden merkityksen eläkeajan toimeentulossanne? Aikavertailukuva 2019–2022.

Kaikki vastaajat, N=1003 vuonna 2022, 1003 vuonna 2021, 1005 vuonna 2020, 1003 vuonna 2019, 1004 vuonna 2018 ja 1002 vuonna 2017.

Eläkeläiset erottuvat muihin ammattiryhmiin kuuluvista, koska heistä keskimääräistä suurempi osa kertoi lakisääteisten eläkkeiden olevan tärkeitä heidän toimeentulonsa kannalta.

Eläkeläisistä 43 prosenttia pitää niiden merkitystä erittäin suurena, 27 prosenttia melko suurena. Sen sijaan yrittäjät ja opiskelijat erottuvat ryhminä, joissa lakisääteisten eläkkeiden merkitys arvioidaan pienemmäksi. Näissä ryhmissä eläkkeen merkityksen arvelee erittäin tai melko suureksi noin 40 prosenttia.

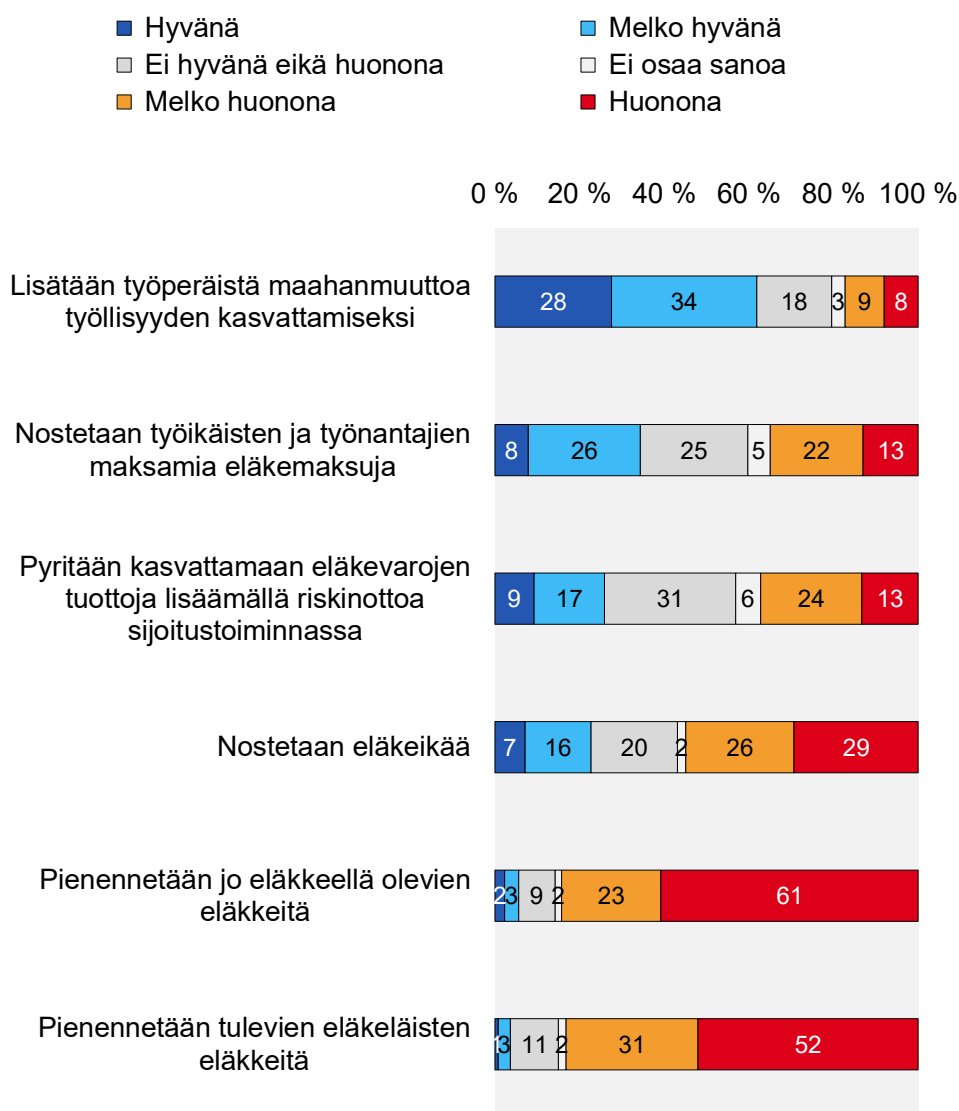
4 Suhtautuminen eläkejärjestelmän muutosehdotuksiin

Suhtautumista eläkejärjestelmän muuttamiseen tutkittiin siten, että vastaajia pyydettiin kertomaan, millaisina he pitäisivät kuutta vaihtoehtoa, jos eläkejärjestelmää pitäisi rahoituksen riittävyyden vuoksi muuttaa.

Kutakin ehdotusta arvioitiin viisiportaisella asteikolla. Niitä saattoi pitää hyvänä, melko hyvänä, ei hyvänä eikä huonona, melko huonona tai huonona.

Kuva 7. Jos eläkejärjestelmää pitäisi rahoituksen riittävyyden vuoksi muuttaa, millaisina pitäisitte seuraavia vaihtoehtoja?

Kaikki vastaajat, N=1003

Myönteisimmin suhtauduttiin siihen ehdotukseen, että **työperäistä maahanmuuttoa lisättäisiin työllisyyden kasvattamiseksi**. Enemmistö eli 62 prosenttia pitää sitä hyvänä keinona. Hyvä se on 28 prosentin ja melko hyvä 34 prosentin mielestä.

Kaksi ehdotusta sai suorastaan murskaavan vastaanoton. Valtaenemmistö vastaajista pitää huonona sitä, että **pienennettäisiin jo eläkkeellä olevien tai tulevien eläkeläisten eläkkeitä**.

61 prosenttia on sitä mieltä, että jo eläkkeellä olevien eläkkeiden pienentäminen on huono ajatus. 23 prosenttia pitää sitä melko huonona ideana. Kun nämä laskee yhteen, havaitsee 84 prosentin suhtautuvan kielteisesti tähän ehdotukseen.

Käytännössä yhtä moni, 83 prosenttia, ei halua, että tulevien eläkeläisten eläkettä pienennettäisiin. 52 prosenttia pitää ajatusta huonona ja 31 prosenttia melko huonona.

Kolme ehdotusta jakaa mielipiteitä enemmän. **Työikäisten ja työnantajien maksamien eläkemaksujen nostaminen** keräsi niistä eniten suosiota. Runsas kolmasosa pitää sitä suhteellisen hyvänä ajatuksena. Kahdeksan prosentin mielestä se on hyvä idea, 26 prosentin mielestä melko hyvä.

Toisaalta 22 prosenttia pitää eläkemaksujen nostamista melko huonona ja 13 prosenttia huonona tapana muuttaa eläkejärjestelmää.

Se on kuitenkin hiukan suositumpi tapa kuin se, että **pyrittäisiin kasvattamaan eläkevarojen tuottoa lisäämällä riskinottoa sijoitustoiminnassa**. Noin joka neljäs suhtautui tähän ehdotukseen myötämielisesti. Yhdeksän prosenttia piti sitä hyvänä ja 17 prosenttia melko hyvänä ajatuksena.

Toisaalta 24 prosentin mielestä riskinoton lisääminen on melko huono ja 13 prosentin mielestä huono tapa muuttaa eläkejärjestelmää.

Vaikka riskinoton lisääminen ja eläkemaksujen nostaminen jakavat käsityksiä, niitä vastustetaan vähemmän kuin **eläkeiän nostamista**. Seitsemän prosenttia pitää sitä hyvänä ja 16 prosenttia melko hyvänä keinona muuttaa eläkejärjestelmää.

26 prosentin mielestä se kuitenkin on melko huono ja 29 prosentin mukaan huono tapa.

Yksittäisistä eri väestöryhmiä koskevista havainnoista voi kertoa mm. sen, että keskimääräistä useampi pääkaupunkiseudulla asuva pitää **työperäisen maahanmuuton lisäämistä** vähintään melko hyvänä tapana muuttaa eläkejärjestelmää. Samaa mieltä on keskimääräistä useampi ylempi- ja alempi toimihenkilö, opisto- tai korkeakoulututkinnon suorittanut sekä vihreiden kannattaja.

Ainostaan perussuomalaisten kannattajista löytää merkittävämmiin työperäisen maahanmuuton vastustajia. Perussuomalaisista 30 prosenttia pitää ajatusta huonona ja 17 prosenttia melko huonona.

Työikäisten ja työnantajien maksamien eläkemaksujen korottaminen on vähintään melko hyvä tapa keskimääräistä useamman työttömän mielestä. Yrittäjät, ylemmät toimihenkilöt ja johtajat, yli 85 000 euroa vuodessa ansaitsevien talouksien jäsenet, kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat ovat puolestaan esimerkkejä väestöryhmistä, joista

keskimääräistä useampi ajattelee kyseessä olevan vähintään melko huono tapa muuttaa eläkejärjestelmää.

Kohta eläkeikään tulevat eli 50–64-vuotiaat suhtautuvat muita kielteisemmin siihen, että **pyrittäisiin kasvattamaan eläkevarojen tuottoa lisäämällä riskinottoa sijoitustoiminnassa**. Myös 65 vuotta täyttäneet suhtautuvat ajatukseen kielteisemmin kuin alle 50-vuotiaat.

Lisäksi keskimääräistä suurempi osa vasemmistoliiton kannattajista on sitä mieltä, että riskinoton lisääminen on vähintään melko huono tapa.

Ehdotus **eläkeiän nostamisesta** jakaa eri väestöryhmiin kuuluvia. 65 vuotta täyttäneistä suurempi osa kuin muihin ikäryhmiin kuuluvista pitää sitä vähintään melko hyvänä keinona.

Pääkaupunkiseudulla ehdotukseen suhtaudutaan myönteisemmin kuin muualla Suomessa. Enemmän muodollista koulutusta saaneista suurempi osa kuin vähemmän koulutetuista pitää sitä ainakin melko hyvänä tapana muuttaa eläkejärjestelmää.

Silti niistäkin väestöryhmistä, joihin kuuluvista keskimääräistä useampi pitää eläkeiän nostamista hyvänä ajatuksena, joko enemmistö tai ainakin suurin osa on päinvastaista mieltä, eikä pidä ajatusta kovinkaan hyvänä.

Varsikin työväestö, työttömät, perussuomalaisien sekä vasemmistoliiton kannattajat voi mainita tässä yhteydessä. Heidän valtaenemmistönsä pitää eläkeiän nostamista huonona tapana muuttaa eläkejärjestelmää.

Jo eläkkeellä olevien tai tulevien eläkeläisten eläkkeiden pienentäminen sai murskatuomion kaikilta väestöryhmiltä. Minkä tahansa tutkitun väestöryhmän valtaenemmistö piti kumpaa tahansa vähintään melko huonona ajatuksena. Kielteisimmän eläkkeiden leikkaamiseen suhtautuivat matalasti koulutetut, matalampituloisiin kotitalouksiin kuuluvat sekä eläkeläiset, työttömät ja työväestö.

Kuva 8. Jos valittavana olisi vain yksi vaihtoehto, mikä edellä mainituista olisi mielestänne paras vaihtoehto eläkejärjestelmän rahoituksen vahvistamiseksi?

Kaikki vastaajat, N=1003

Työperäisen maahanmuuton lisääminen työllisyyden kasvattamiseksi sai eniten kannatusta myös siinä tapauksessa, että valittavana olisi vain yksi vaihtoehto. 36 prosenttia piti sitä parhaana tapana.

23 prosentin mielestä voitaisiin nostaa työkäisten ja työnantajien maksamia eläkemaksuja. 17 prosentin mielestä paras tapa on pyrkiä kasvattamaan eläkevarojen tuottoja lisäämällä riskinottoa sijoitustoiminnassa. 11 prosenttia nostaisi eläkeikää, kaksi prosenttia pienentäisi jo eläkkeellä olevien ja yksi prosentti tulevien eläkeläisten eläkkeitä. Yhdeksän prosenttia ei osannut sanoa, miten kannattaisi toimia.

Kun tarkastelee suosituinta tapaa eli sitä, että lisätään työperäistä maahanmuuttoa työllisyyden kasvattamiseksi, havaitsee, että naisista 42 prosenttia valitsi tämän tavan, mutta miehistä vain 31 prosenttia.

Pääkaupunkiseutulaisista 44 prosenttia lisäisi työperäistä maahanmuuttoa. Muualla Suomessa ajatus keräsi vähemmän suosiota. Korkeakoulutetuista 46 prosenttia turvaisi eläkejärjestelmän rahoitusta työperäisen maahanmuuton avulla. Kansa- ja peruskoulun suorittaneista vain 19 prosenttia toimisi samoin.

Suurimpien puolueiden kannattajista vihreiden ja vasemmistoliittolaisten kannattajista enemmistöt pitivät työperäisen maahanmuuton lisäämistä parhaana keinona. Vihreiden kannattajista tätä mieltä on 56 prosenttia, vasemmistoliiton kannattajista 50 prosenttia. Sosialidemokraateista 48 prosenttia on samaa mieltä.

Kokoomuslaisista ja keskustalaisista 37 prosenttia jakaa saman käsityksen. Kriittisimmin asiaan suhtautuvat perussuomalaisten kannattajat, joista vain 22 prosenttia turvaisi eläkejärjestelmän rahoitusta lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa.

5 Eläkejärjestelmään liittyvien väitteiden todenperäisyys

Seuraavaksi tutkimukseen osallistuneille lueteltiin neljä eläkejärjestelmään liittyvää väittämää, ja pyydettiin arvioimaan kunkin paikkansapitävyyttä. Osa väitteistä oli muotoiltu niin, että ne pitivät paikkansa, ja yksi niin, että se ei pitänyt paikkaansa. Väittämistä vain ”Vanhuuseläkkeen alaikäraja on kaikille sama ” ei pitänyt paikkaansa. Vanhuuseläkkeen ikäraja vaihtelee syntymävuoden mukaan. Muut väitteet pitivät paikkansa.

Kaikkiaan 84 prosenttia tiesi oikein, että **niille Suomessa asuville, joille työeläkettä on kertynyt vähän tai ei lainkaan, maksetaan kansaneläkettä ja tarvittaessa takuueläkettä**. Yhdeksän prosenttia ajatteli virheellisesti, ettei asia ole niin, seitsemän prosentin oltua vailla mielipidettä.

Edellä mainittu väite herätti vastaajissa eniten yksimielisyyttä. Tiesihän useampi kuin neljä viidestä sen, että väitetty on oikein.

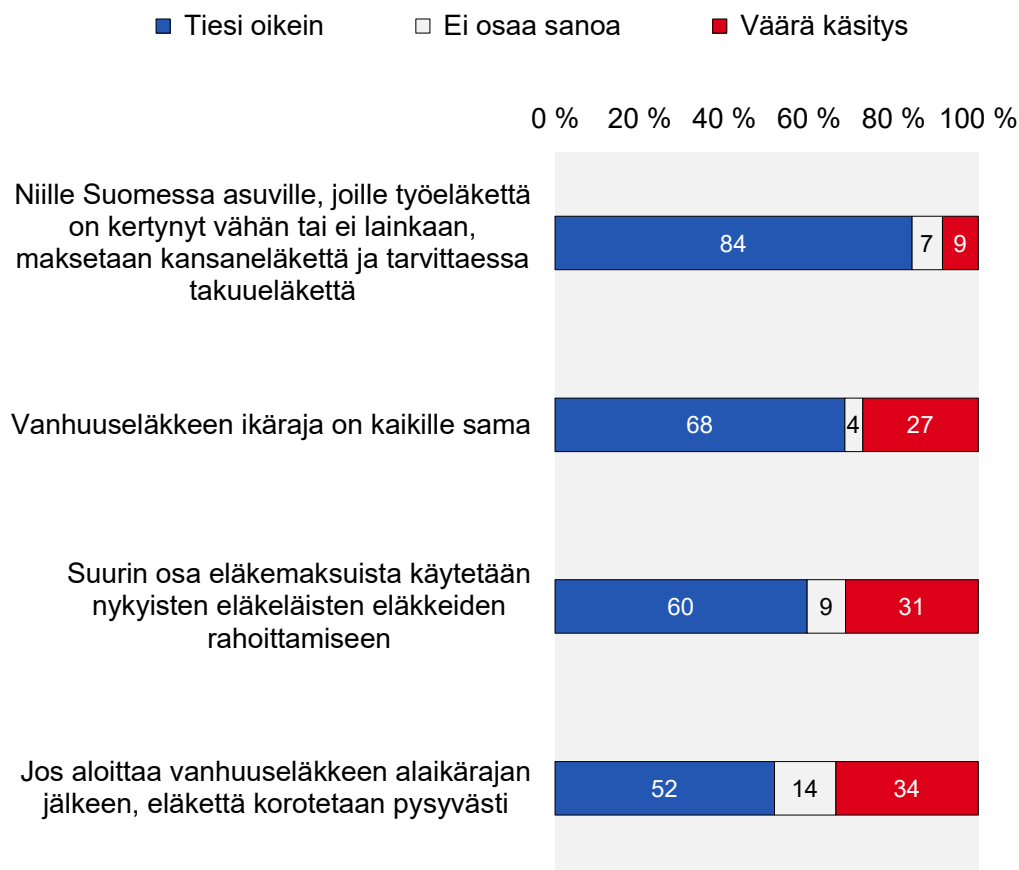
Reilu neljännes vastaajista, 27 prosenttia luulee virheellisesti, että väite siitä, että **vanhuuseläkkeen ikäraja on kaikille sama**, on paikkansapitävä. Kaksi suomalaista kolmesta eli 68 prosenttia kuitenkin tietää asian olevan toisin. Vain neljä prosenttia oli tässä vailla näkemystä.

Enemmistö, eli 60 prosenttia tietää, että väite siitä, että **suurin osa eläkemaksuista käytetään nykyisten eläkeläisten eläkkeiden rahoittamiseen**, pitää paikkansa. Lähes joka kolmas eli tarkkaan ottaen 31 prosenttia arvelee virheellisesti, että väite ei pitäisi paikkaansa. Tässä yhdeksän prosenttia vastanneista ei osannut sanoa, onko väitetty oikein vai väärin.

52 prosenttia puolestaan tiesi, että **jos aloittaa vanhuuseläkkeen alaikärajan jälkeen, eläkettä korotetaan pysyvästi**. Hieman useampi kuin joka kolmas eli 34 prosenttia ei tiennyt, että väite pitää paikkaansa. 14 prosenttia ei osannut ottaa kantaa väitettyyn.

Kuva 9. Seuraavassa esitetään väitteitä eläkejärjestelmästä. Osa niistä pitää paikkansa, osa ei. Kertokaa, ovatko väitteet mielestänne oikein vai väärin.

Kaikki vastaajat, N=1003

Useimmissa tapauksissa väestöryhmäkohtaiset erot olivat suhteellisen pieniä. Yksittäisistä havainnoista voi kuitenkin todeta sen, että etenkin 25–49-vuotiaat tietävät, että suurin osa eläkemaksuista käytetään nykyisten eläkeläisten eläkkeiden rahoittamiseen.

Myös keskimääräistä useammalla pääkaupunkiseudulla asuvalla, ylemmällä toimihenkilöllä ja johtajalla, alemmalla toimihenkilöllä sekä opisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneella on sama käsitys.

Mitä suurempituloisen talouden jäsen on, sitä todennäköisemmin tietää, että jos aloittaa vanhuuseläkkeen alaikärajan jälkeen, eläkettä korotetaan pysyvästi.

Lisäksi voi todeta, että mitä korkeammin koulutetusta henkilöstä on kyse, sitä todennäköisemmin hän tietää väitteen pitävän paikkansa.

Eläkeläiset, eläkeikäiset eli 65 vuotta täyttäneet sekä kansa- tai peruskoulun käyneet taas luulevat muita yleisemmin, että vanhuuseläkkeen ikäraja on kaikille sama.

6 Eläkkeisiin ja eläkejärjestelmään liittyviä mielipiteitä

Eläkkeisiin ja eläkejärjestelmään liittyvää asennoitumista tarkasteltiin kuuden aiheeseen liittyvän väittämän avulla. Väitteet kartoittavat eläkejärjestelmään, sen toimintaan ja tulevaisuuteen kohdistuvaa luottamusta.

Vastaaja saattoi olla kunkin väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä tai jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Suurin yksimielisyys saavutettiin väittämän **luotan suomalaiseen eläkejärjestelmään** kanssa. 72 prosenttia suomalaisista on tätä mieltä. 31 prosenttia oli väitetyn kanssa täysin ja 41 prosenttia jokseenkin samaa mieltä.

Usko siihenkin, että **eläkevaroja hoidetaan luotettavasti**, on melkoinen. 70 prosenttia ajattelee niin. 27 prosenttia on täysin ja 43 prosenttia jokseenkin tätä mieltä.

Enemmistö uskoo myös, että **nuoremmat sukupolvet joutuvat liiaksi eläkkeiden maksajiksi**. 54 prosentilla on tällainen käsitys, 19 prosentin ollessa täysin ja 35 prosentin jokseenkin tätä mieltä.

Useampi kuin joka toinen on vähintään jokseenkin vakuuttunut siitäkin, että **eläkkeet pystytään maksamaan tulevaisuudessa**. Väitteen kanssa täysin tai osittain samaa mieltä on 54 prosenttia vastaajista.

53 prosenttia on sitä mieltä, että **eläke takaa kohtuullisen toimeentulon nykyisille eläkeläisille**. Tulevaisuudessa tilanne on sama kuitenkin vain 42 prosentin mielestä.

Yksittäisistä väestöryhmäkohtaisista eroista voi todeta mm. sen, että eläkeläiset, eläkeikäiset ja sitä lähestyvät luottavat poikkeuksellisen paljon suomalaiseen eläkejärjestelmään.

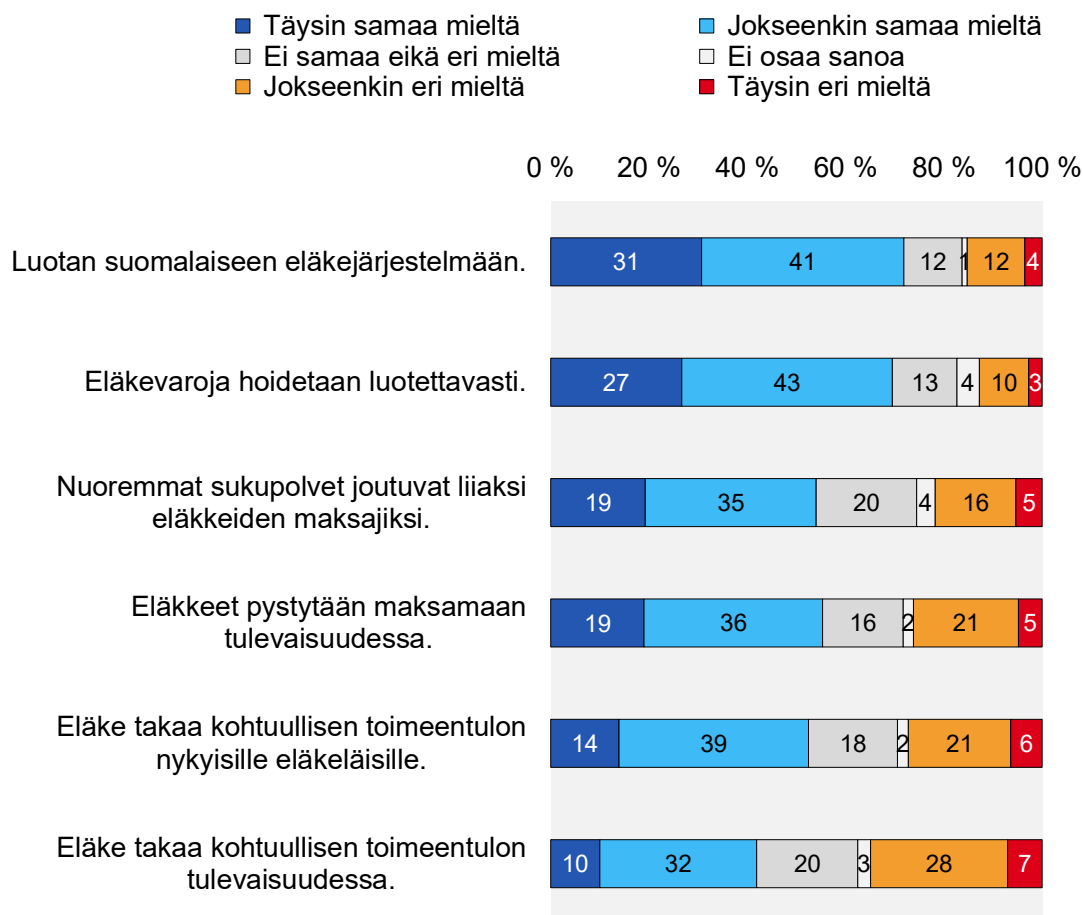
Eläkeläisten lisäksi ylemmät toimihenkilöt ja johtajat, alemmat toimihenkilöt, eniten koulutetut sekä ansaitsevat ovat vahvimmin sitä mieltä, että eläkevaroja hoidetaan luotettavasti.

Keskimääräistä useampi ylempi ja alempi toimihenkilö sekä yrittäjä ajattelee, että nuoret sukupolvet joutuvat liiaksi eläkkeiden maksajiksi. 25–64-vuotiaat ovat tätä mieltä vahvemmin kuin 65 vuotta täyttäneet ja alle 25-vuotiaat.

Varsinkin eläkeläisten ja 65 vuotta täyttäneiden mielestä on syytä uskoa, että eläkkeet pystytään maksamaan tulevaisuudessa.

Kuva 10. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Kaikki vastaajat, N=1003

Eniten koulutetut ja ansaitsevat uskovat, että eläke takaa kohtuullisen toimeentulon nykyisille eläkeläisille. Keskimääräistä useampi ylempi toimihenkilö ja yrittäjä on samaa mieltä. Vähemmän koulutetuista, eläkeikäisistä ja eläkeläisistä löytää keskimääräistä enemmän asiasta eri mieltä olevia.

Alle 25-vuotiaat ja toisaalta 65 vuotta täyttäneet, maaseutumaisissa kunnissa asuvat sekä kansa- tai peruskoulun käyneet ajattelevat muita väestöryhmiä useammin, että eläke takaa kohtuullisen toimeentulon tulevaisuudessa.

Kolme väittämää on esitetty aiemmin ja tulosten vertaileminen on mahdollista.

Väittämän **luotan suomalaiseen eläkejärjestelmään** kanssa samaa mieltä olevien osuus on kasvanut vuoden 2017 59 prosentista tuoreimpaan 72 prosenttiin. Korkeimmillaan luottamus oli vuonna 2020, kun 74 prosenttia oli siinä sanotun kanssa vähintään jokseenkin samaa mieltä. Tämän vuoden tulos oli samalla tasolla viime vuoden kanssa.

Väite **nuoremmat sukupolvet joutuvat liiaksi eläkkeiden maksajiksi** on esitetty neljästi, tänä ja viime vuonna sekä 2020 ja 2019.

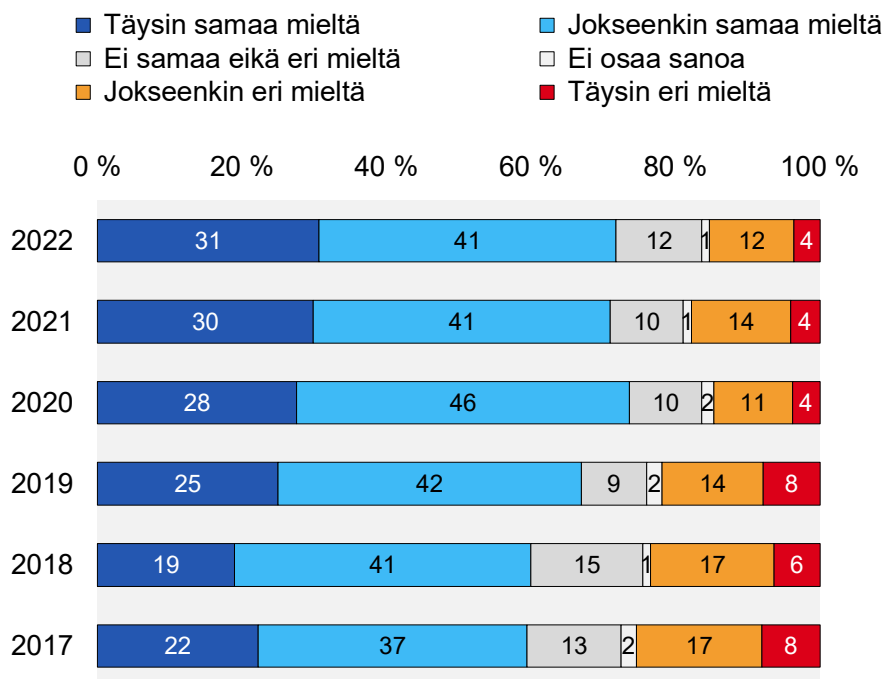
Mittausajakohtien väliset erot ovat pienet. Tänä vuonna kolme prosenttiyksikköä useampi kuin viime vuonna kertoi olevansa samaa mieltä väitetyn kanssa. Seitsemän prosenttiyksikköä harvempi puolestaan totesi olevansa siinä sanotun kanssa eri mieltä.

Käsitykset siitä, **pystytäänkö eläkkeet maksamaan tulevaisuudessa** ovat vaihdelleet jonkin verran. Vuonna 2018 vain 48 prosenttia oli väitteen kanssa samaa mieltä.

Viime vuonna eli vuonna 2021 useampi kuin kertaakaan aikaisemmin kertoi olevansa sen kanssa samaa mieltä. Tämä näkemys oli 64 prosentilla. Nyt ajatuksen jakaa hieman harvempi. Ero saattaa osittain johtua vähäisestä muutoksesta väittämän muotoilussa.

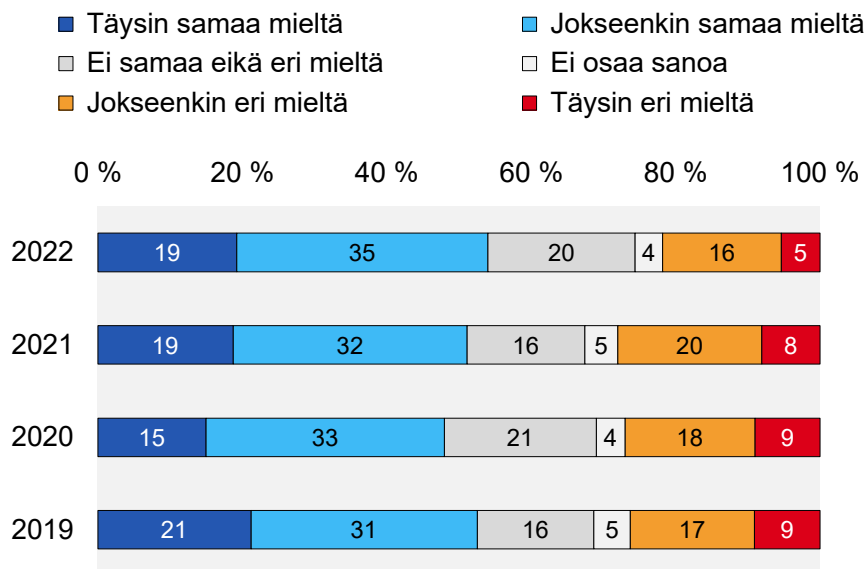
Kuva 11. Reaktiot väittämään luotan suomalaiseen eläkejärjestelmään.

Kaikki vastaajat, N=1003 vuonna 2022, 1003 vuonna 2021, 1005 vuonna 2020, 1003 vuonna 2019, 1004 vuonna 2018 ja 1002 vuonna 2017.

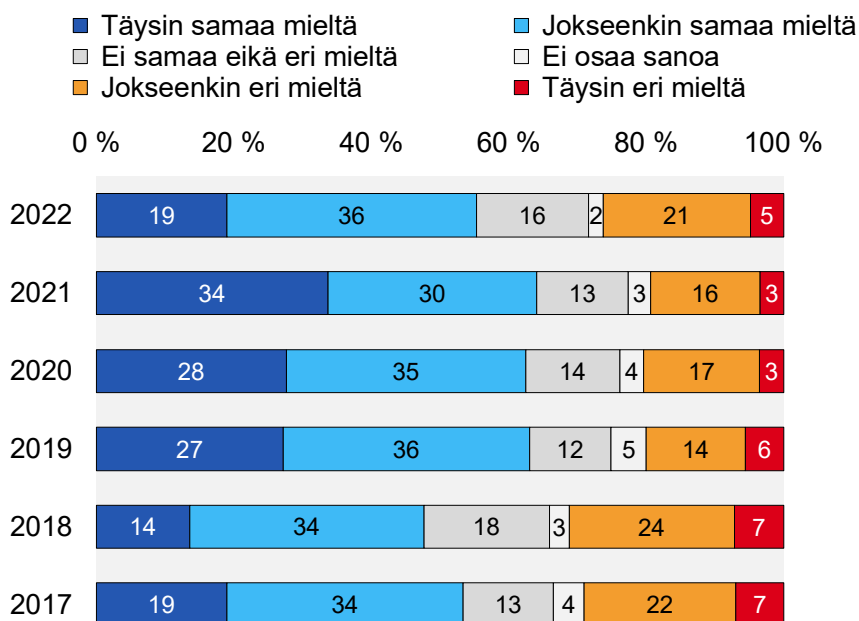
Kuva 12. Reaktiot väittämään nuoremmat sukupolvet joutuvat liiaksi eläkkeiden maksajiksi.

Kaikki vastaajat, N=1003 vuonna 2022, 1003 vuonna 2021, 1005 vuonna 2020, 1003 vuonna 2019

Kuva 13. Reaktiot väittämään eläkkeet pystytään maksamaan tulevaisuudessa.

Kaikki vastaajat, N=1003 vuonna 2022, 1003 vuonna 2021, 1005 vuonna 2020, 1003 vuonna 2019, 1004 vuonna 2018 ja 1002 vuonna 2017.

Vuoteen 2021 asti "Eläkkeet pystytään maksamaan myös tulevaisuudessa."

7 Omaan sähköiseen työeläkkeeseen tutustuminen

Puolet niistä, jotka eivät ole eläkkeellä, ovat tutustuneet omaan sähköiseen työeläkkeeseensä. 49 prosenttia heistä kertoi tehneensä niin.

Mitä iäkkäämmästä henkilöstä on kyse, sitä todennäköisemmin tämä on tutustunut työeläkkeeseen. 65 vuotta täyttäneistä 74 prosenttia on tehnyt niin. Alle 25-vuotiaista vain 16 prosenttia on tutustunut omaan sähköiseen työeläkkeeseensä.

Ylemmistä toimihenkilöistä ja johtajista 67 prosenttia on tehnyt niin, yli 85000 euroa vuodessa ansaitsevien talouksien jäsenistä 66 prosenttia. Opiskelijoista 26 prosenttia on tehnyt niin ja alle 20000 euroa vuodessa ansaitsevista 23 prosenttia.

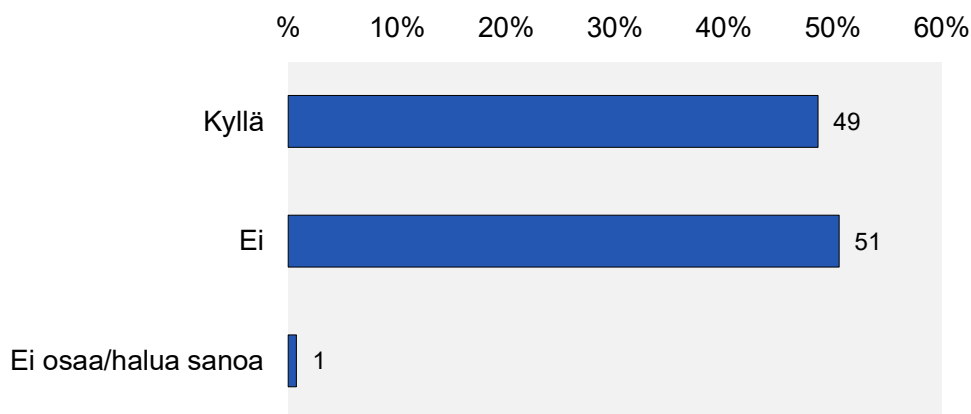
Niiltä, jotka ovat jättäneet tutustumatta työeläkkeeseensä kysyttiin, mikseivät he ole tehneet niin.

Kaksi perustetta esitettiin selityksenä muita useammin. 55 prosenttia kysymykseen vastanneista kertoi, ettei aiemmin tiennyt sähköisestä työeläkkeestä. 43 prosenttia asia ei tällä hetkellä kiinnosta.

24 prosentilla on katsomatta jättämiselle jokin muu syy. Neljä prosenttia ei ole onnistunut tarkistamaan omaa otettaan.

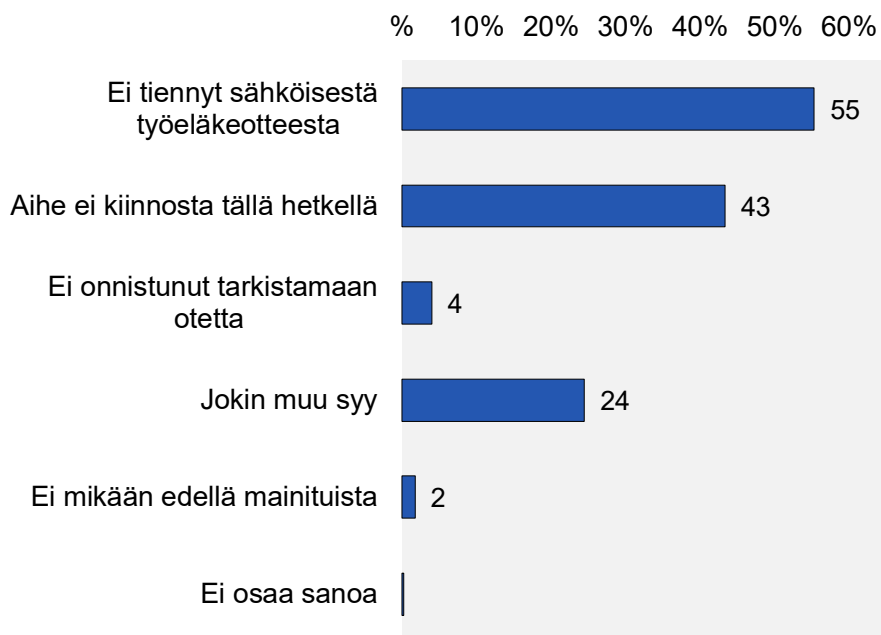
Kuva 14. Jokaisella työansioita saaneella on työeläkeote. Oletteko tutustunut omaan sähköiseen työeläkkeeseenne?

Ei eläkkeellä, N=705

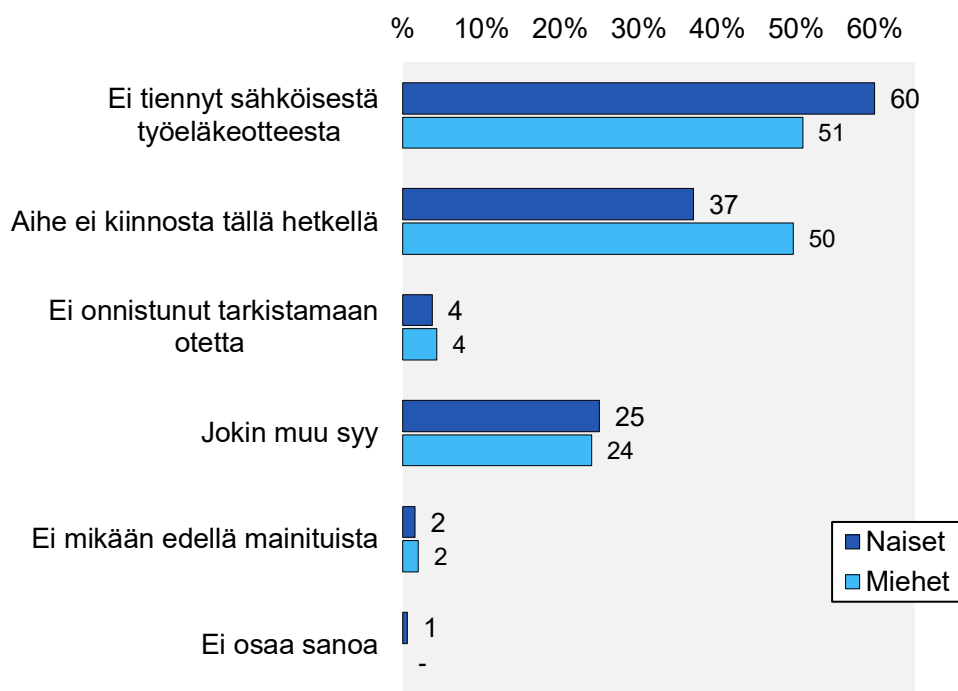
Kuva 15. Miksi ei ole tarkistanut sähköistä työeläkeotettaan?

Ei ole tarkistanut, N=345

Kuva 16. Miksi ei ole tarkistanut sähköistä työeläkeotettaan? Naisten ja miesten vastaukset.

Ei ole tarkistanut, N=345

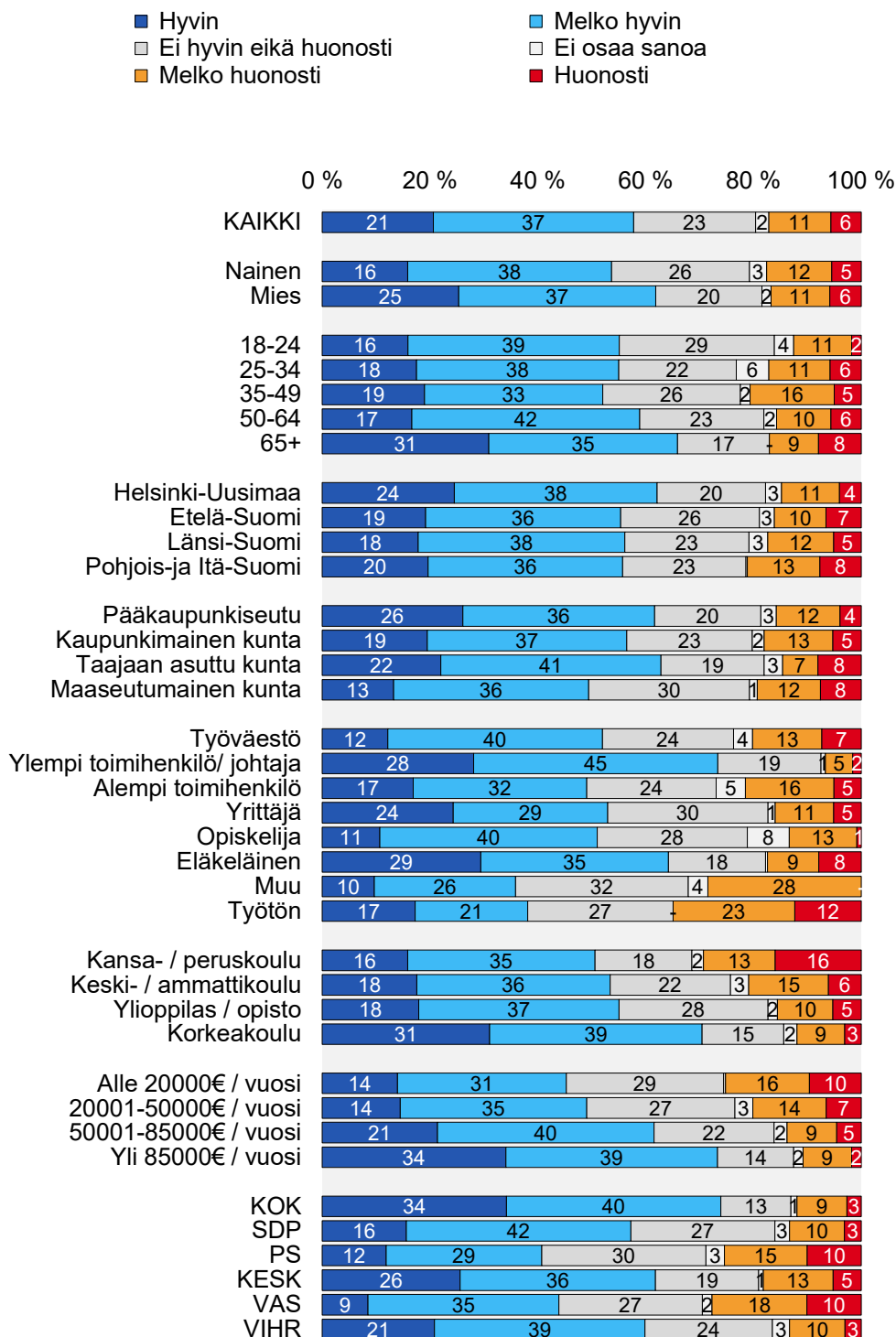

Oman sähköisen työeläkeotteensa tarkastamatta jättäneiden naisten ja miesten ilmaisemat syyt erosivat hiukan.

Naisista 60 prosenttia ja miehistä 51 prosenttia ei tiennyt otteesta. Ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan miehistä useampi kuin naisista ei ole kiinnostunut asiasta tällä hetkellä. Miehistä näin kertoi puolet, naisista reilu kolmannes.

Liitekuvat

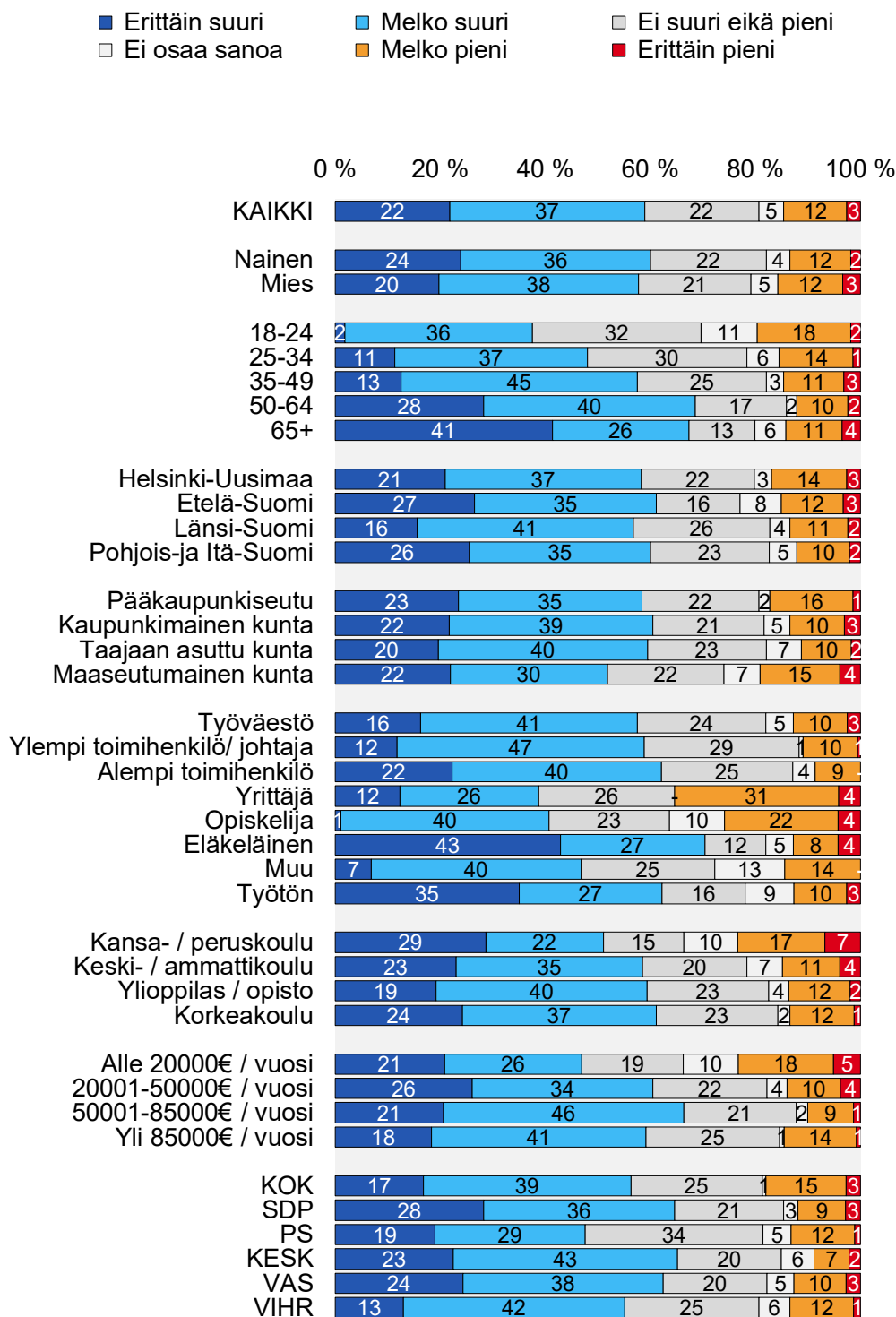
Liitekuva 2. Kuinka hyvin arvioitte tulevanne toimeen eläkeaikana? Kaikki vastaajat, N=1003

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 3. Kuinka suureksi arvioitte lakisääteisten eläkkeiden merkityksen eläkeajan toimeentulossanne?

Kaikki vastaajat, N=1003

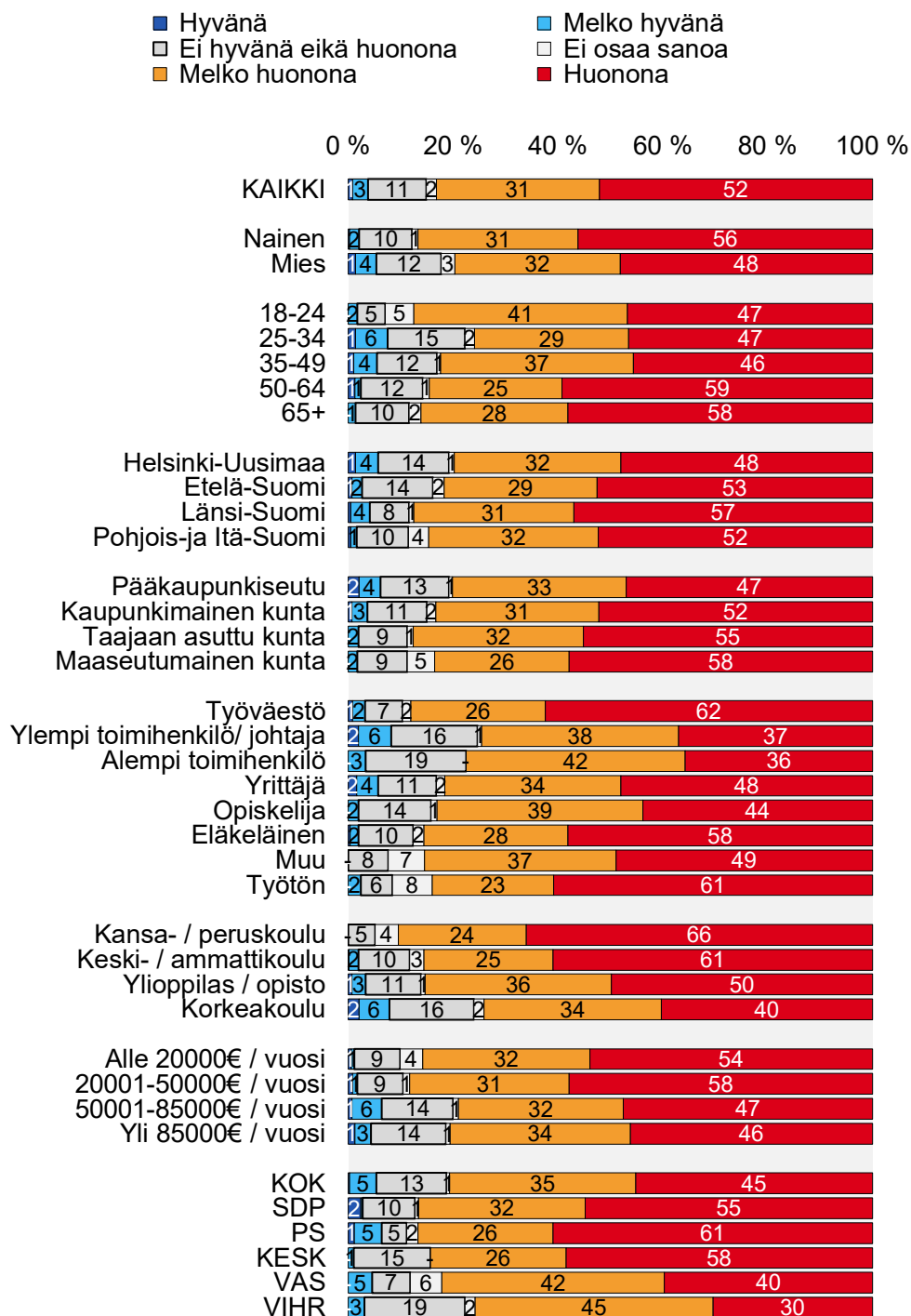

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 9. Jos eläkejärjestelmää pitäisi rahoituksen riittävyyden vuoksi muuttaa, millaisina pitäisitte seuraavia vaihtoehtoja?

Pienennetään tulevien eläkeläisten eläkkeitä.

Kaikki vastaajat, N=1003

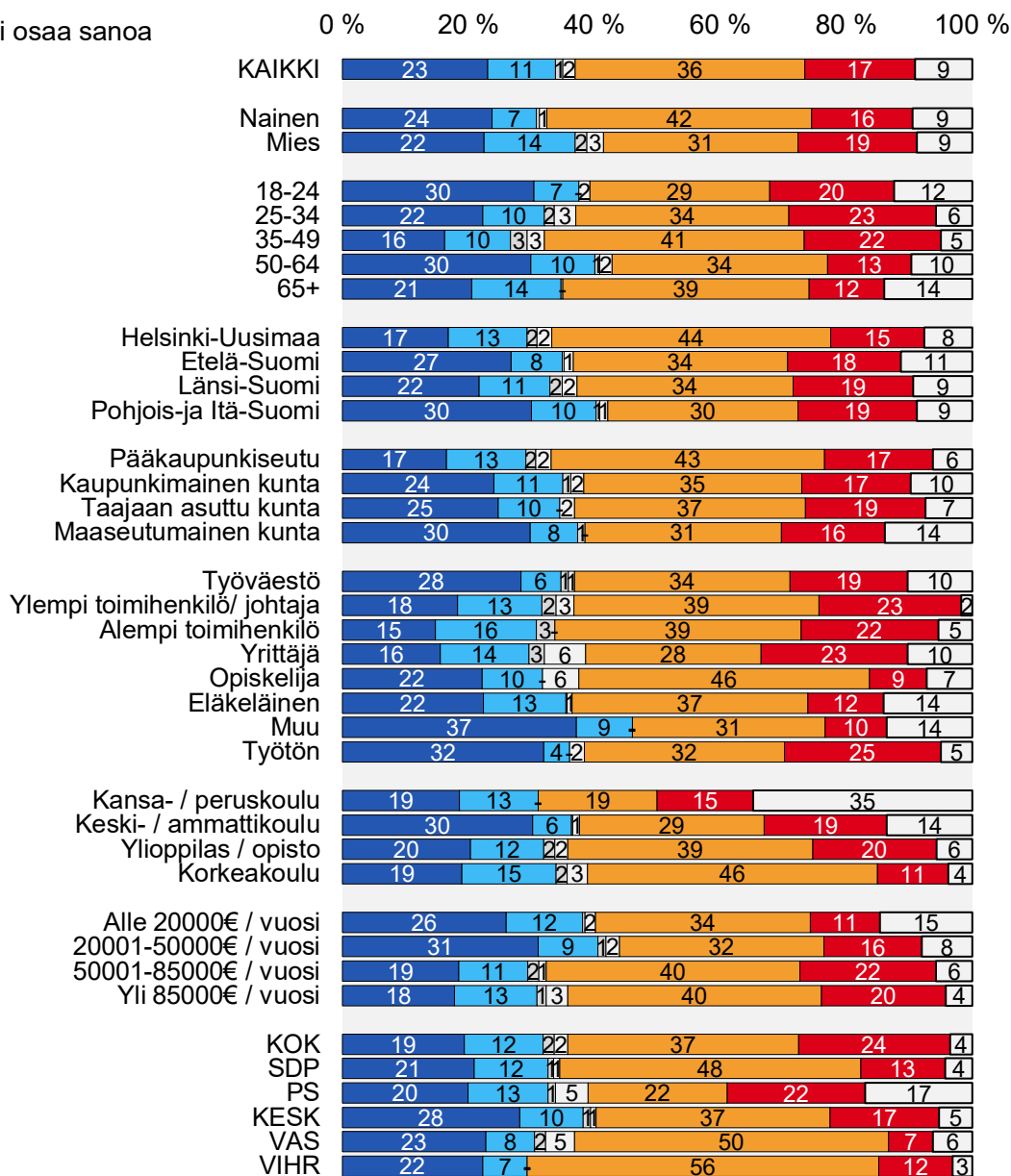

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 10. Jos valittavana olisi vain yksi vaihtoehto, mikä edellä mainituista olisi mielestänne paras vaihtoehto eläkejärjestelmän rahoituksen vahvistamiseksi?

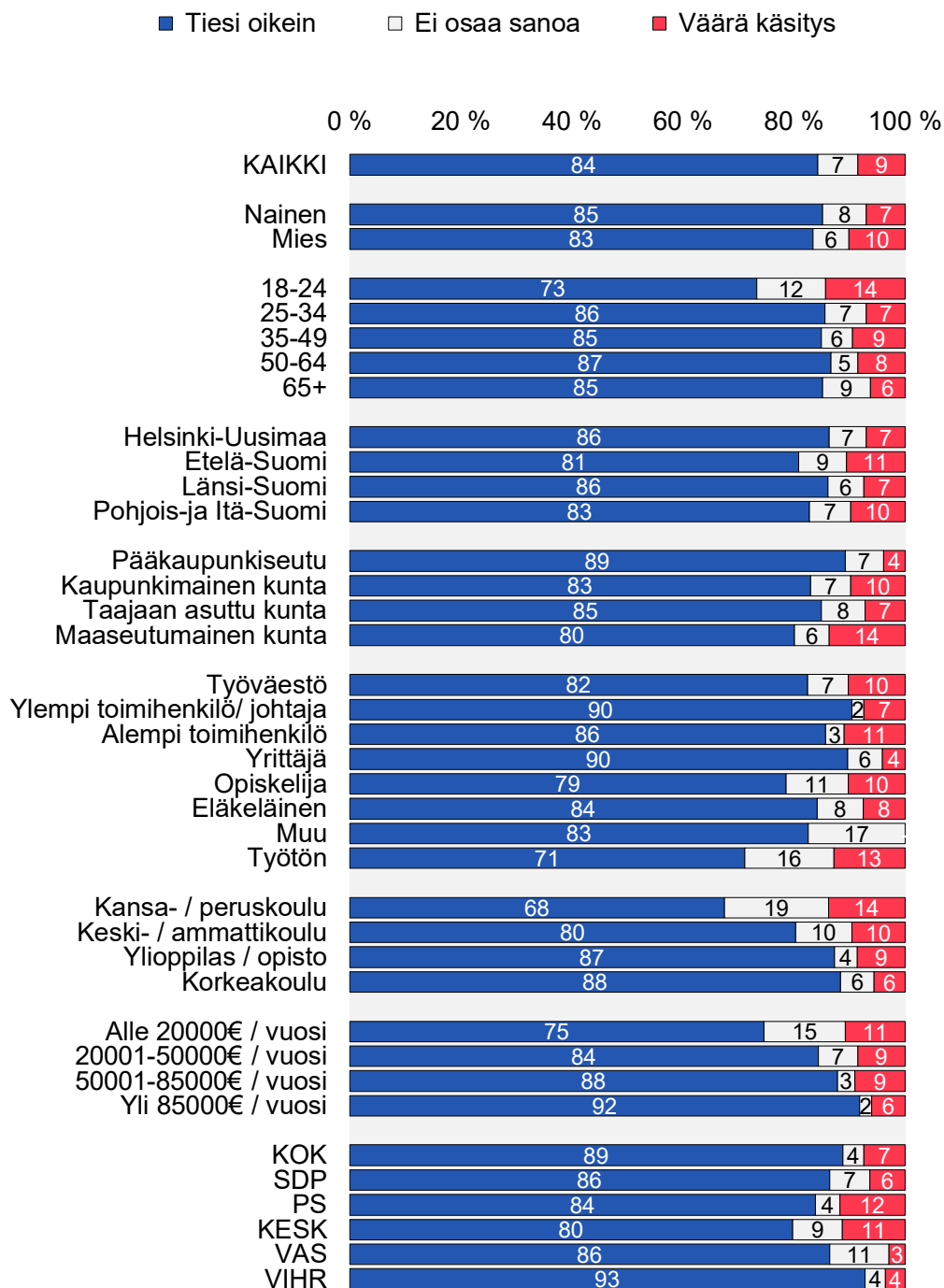
Kaikki vastaajat, N=1003

- Nostetaan työkäisten ja työnantajien maksamia eläkemaksuja.
- Nostetaan eläkeikää.
- Pienennetään tulevien eläkeläisten eläkkeitä.
- Pienennetään jo eläkkeellä olevien eläkkeitä.
- Lisätään työperäistä maahanmuuttoa työllisyyden kasvattamiseksi
- Pyritään kasvattamaan eläkevarojen tuottoja lisäämällä riskinottoa sijoitustoiminnassa
- Ei osaa sanoa

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

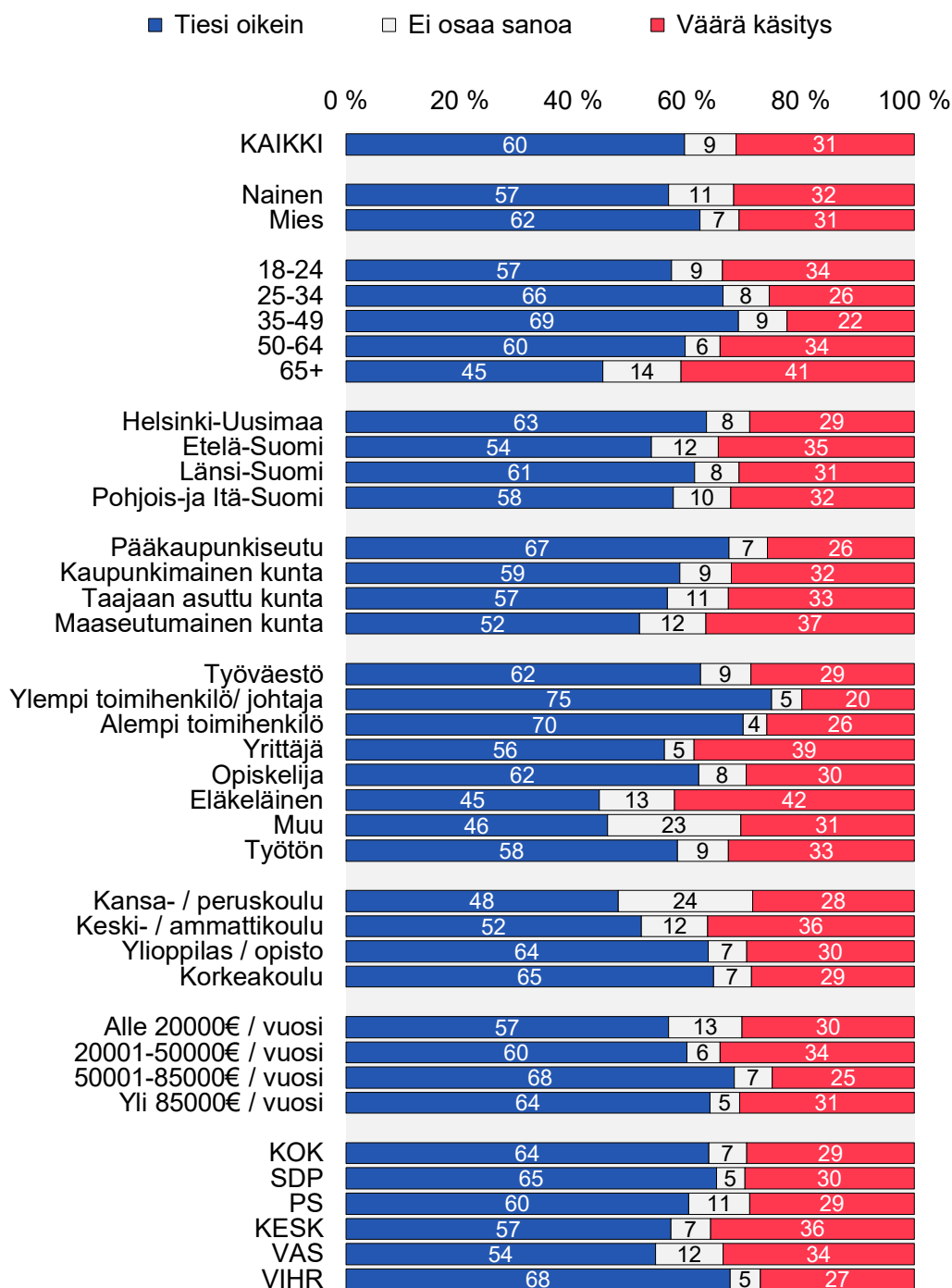
Liitekuva 11. Seuraavassa esitetään väitteitä eläkejärjestelmästä. Osa niistä pitää paikkansa, osa ei. Kertokaa, ovatko väitteet mielestänne oikein vai väärin. Niille Suomessa asuville, joille työeläkettä on kertynyt vähän tai ei lainkaan, maksetaan kansaneläkettä ja tarvittaessa takuueläkettä.
Kaikki vastaajat, N=1003

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: koulutus ja kotitalouden tulot.

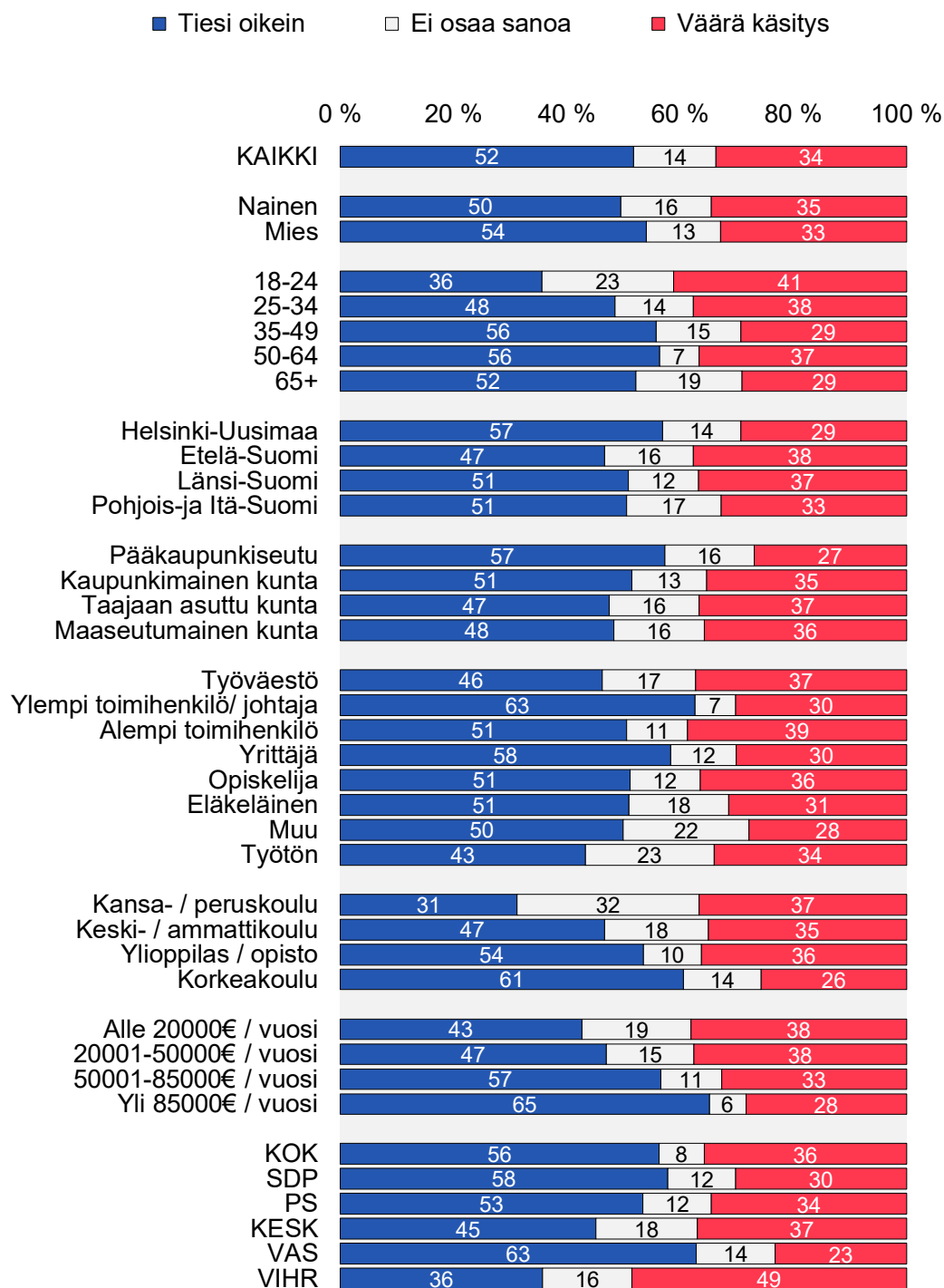
Liitekuva 12. Seuraavassa esitetään väitteitä eläkejärjestelmästä. Osa niistä pitää paikkansa, osa ei. Kertokaa, ovatko väitteet mielestänne oikein vai väärin. Suurin osa eläkemaksuista käytetään nykyisten eläkeläisten eläkkeiden rahoittamiseen.

Kaikki vastaajat, N=1003

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 13. Seuraavassa esitetään väitteitä eläkejärjestelmästä. Osa niistä pitää paikkansa, osa ei. Kertokaa, ovatko väitteet mielestänne oikein vai väärin. Jos aloittaa vanhuuseläkkeen alaikärajan jälkeen, eläkettä korotetaan pysyvästi. Kaikki vastaajat, N=1003

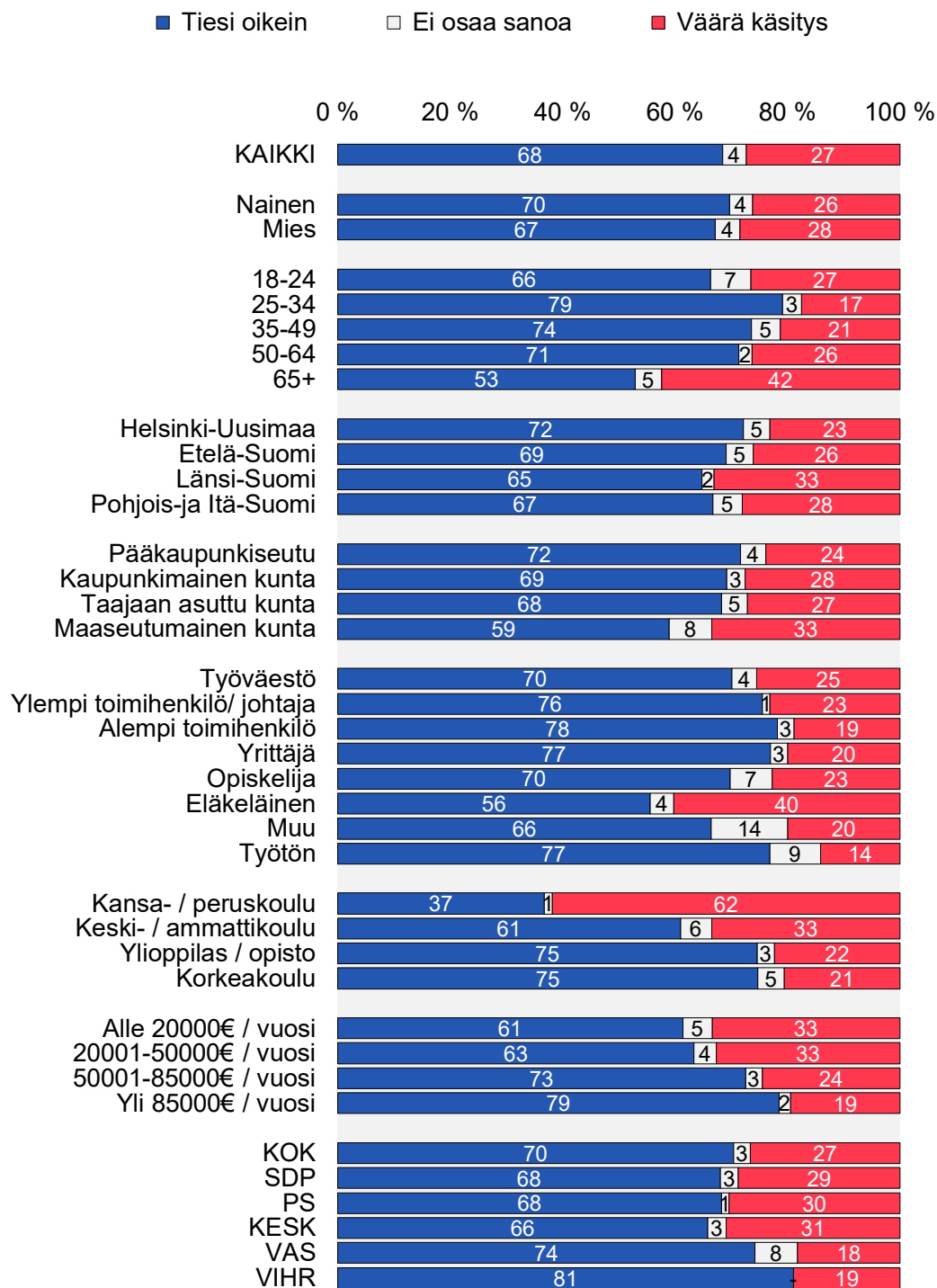

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 14. Seuraavassa esitetään väitteitä eläkejärjestelmästä. Osa niistä pitää paikkansa, osa ei. Kertokaa, ovatko väitteet mielestänne oikein vai väärin.

Vanhuuseläkkeen ikäraja on kaikille sama.

Kaikki vastaajat, N=1003

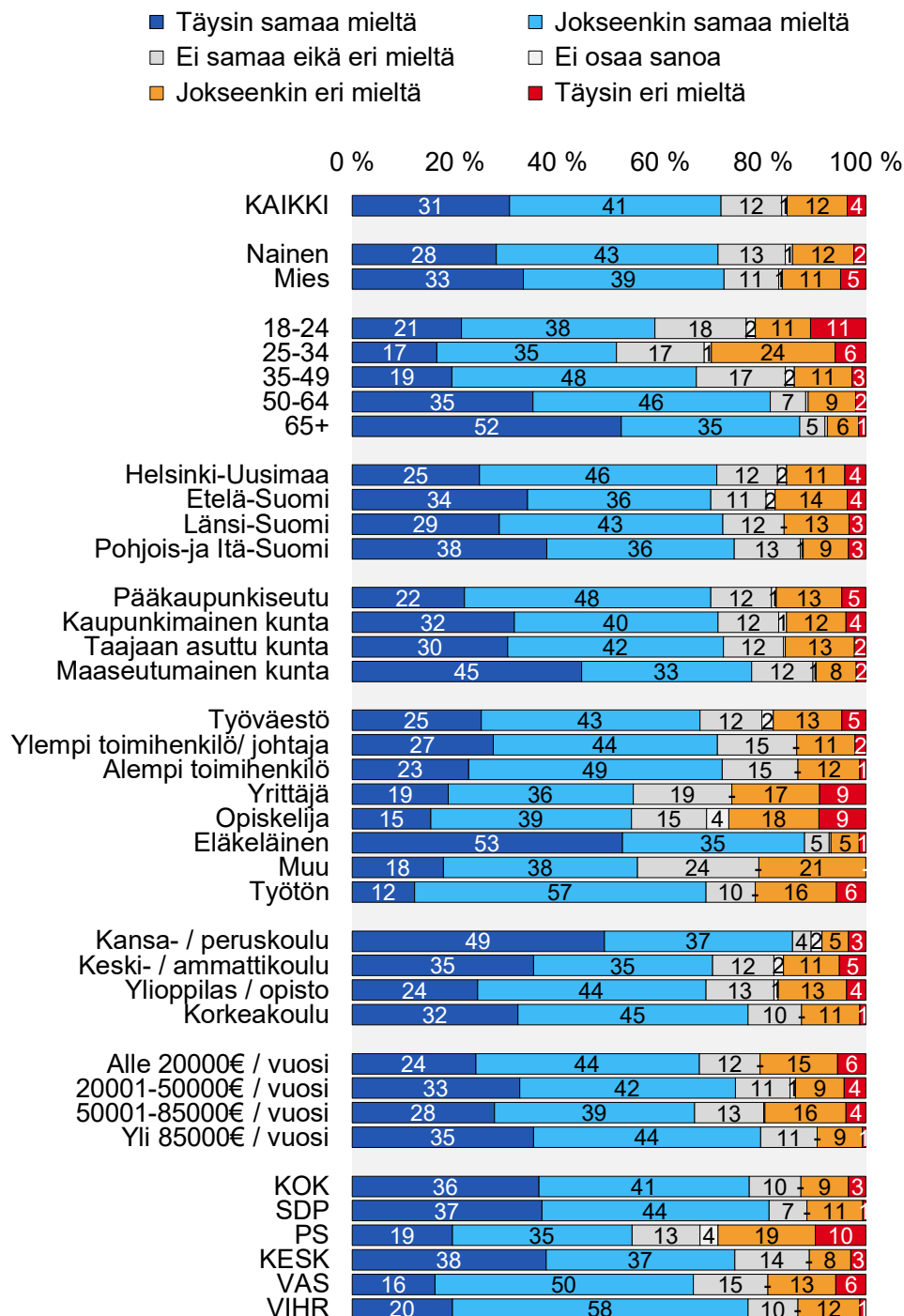

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 15. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Luotan suomalaisen eläkejärjestelmään.

Kaikki vastaajat, N=1003

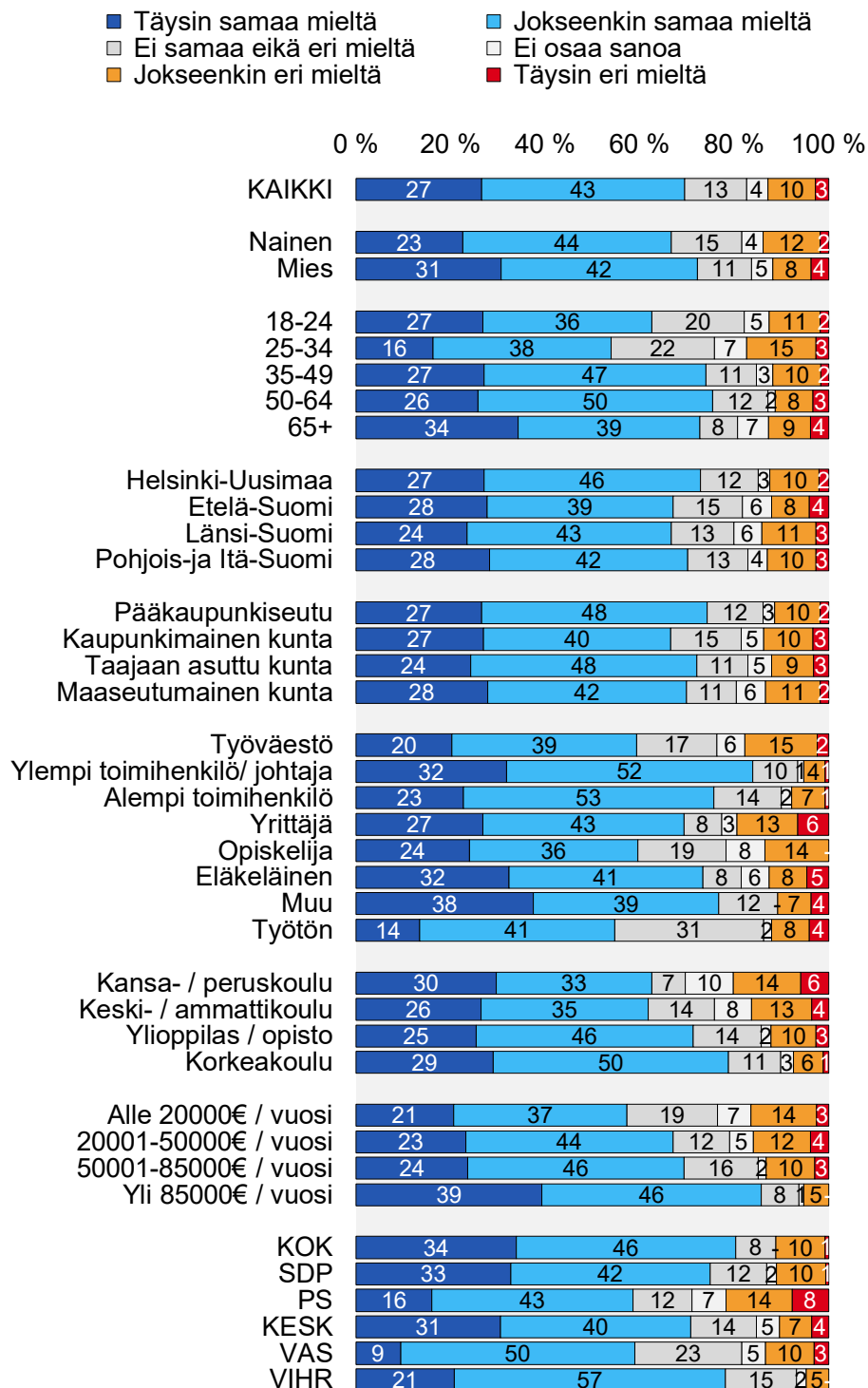

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 16. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Eläkevaroja hoidetaan luotettavasti.

Kaikki vastaajat, N=1003

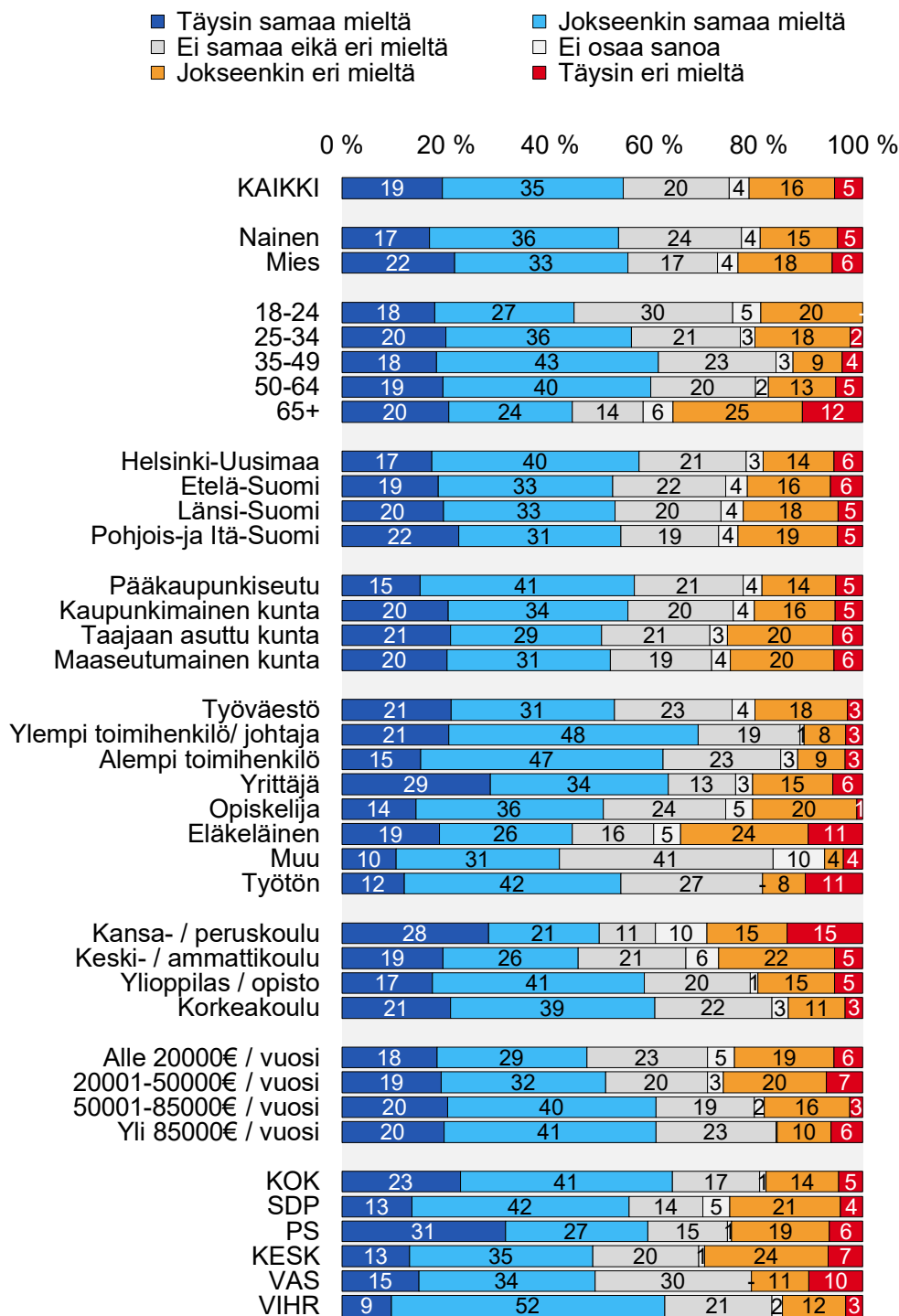

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 17. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Nuoremmat sukupolvet joutuvat liiaksi eläkkeiden maksajiksi.

Kaikki vastaajat, N=1003

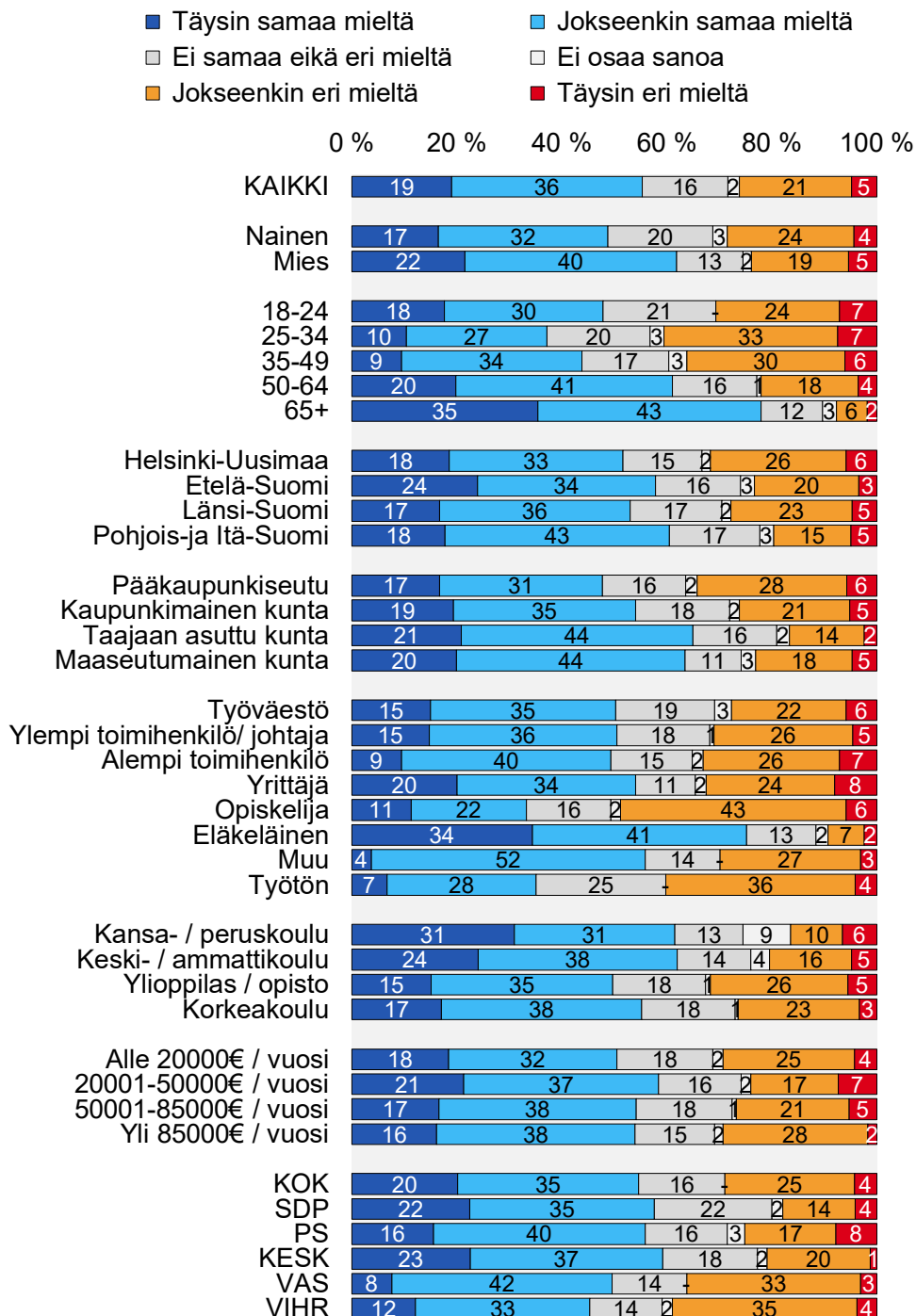

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 18. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Eläkkeet pystytään maksamaan tulevaisuudessa.

Kaikki vastaajat, N=1003

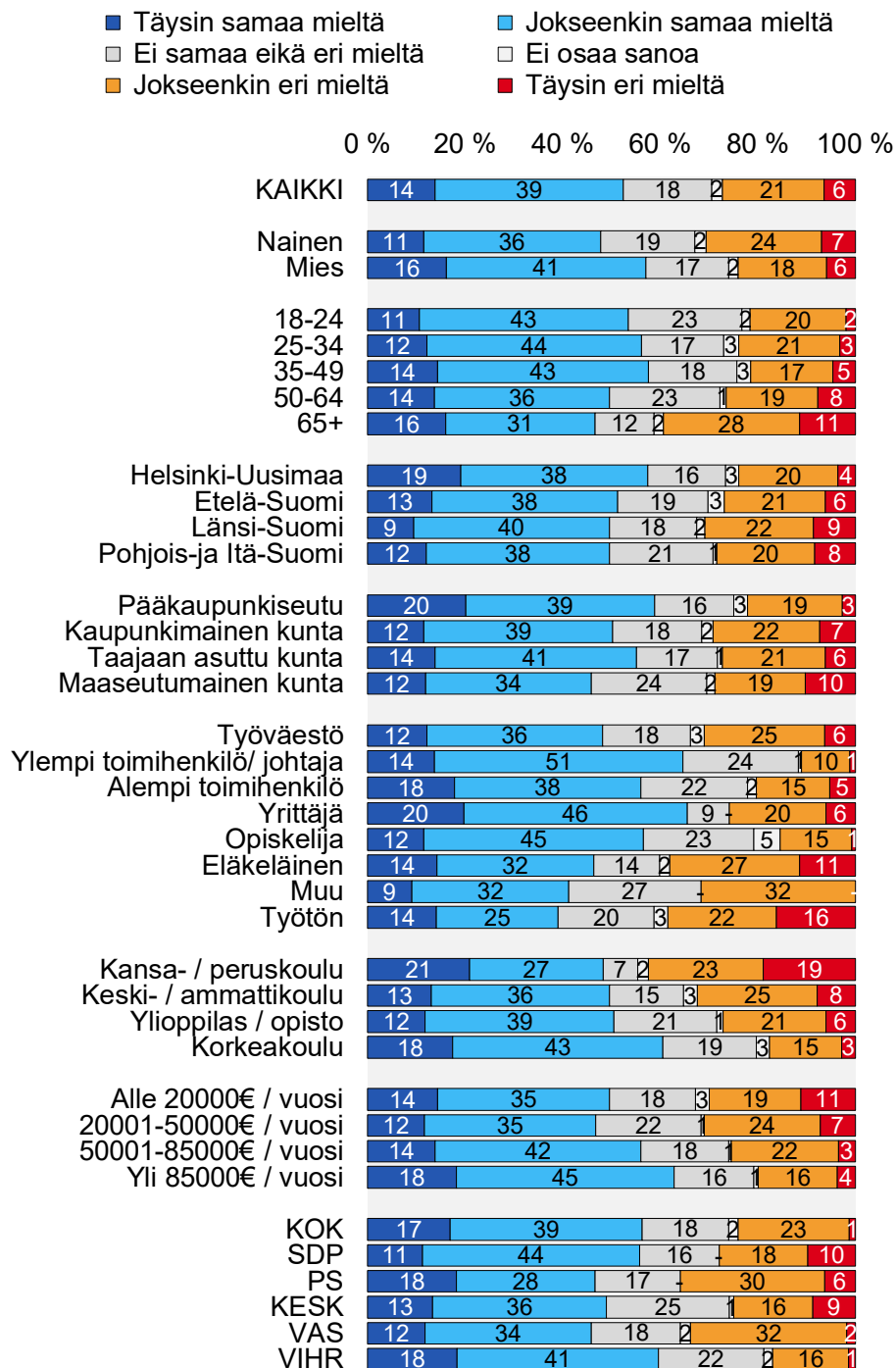

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, ammattiasema, koulutus ja puoluekanta.

Liitekuva 19. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Eläke takaa kohtuullisen toimeentulon nykyisille eläkeläisille.

Kaikki vastaajat, N=1003

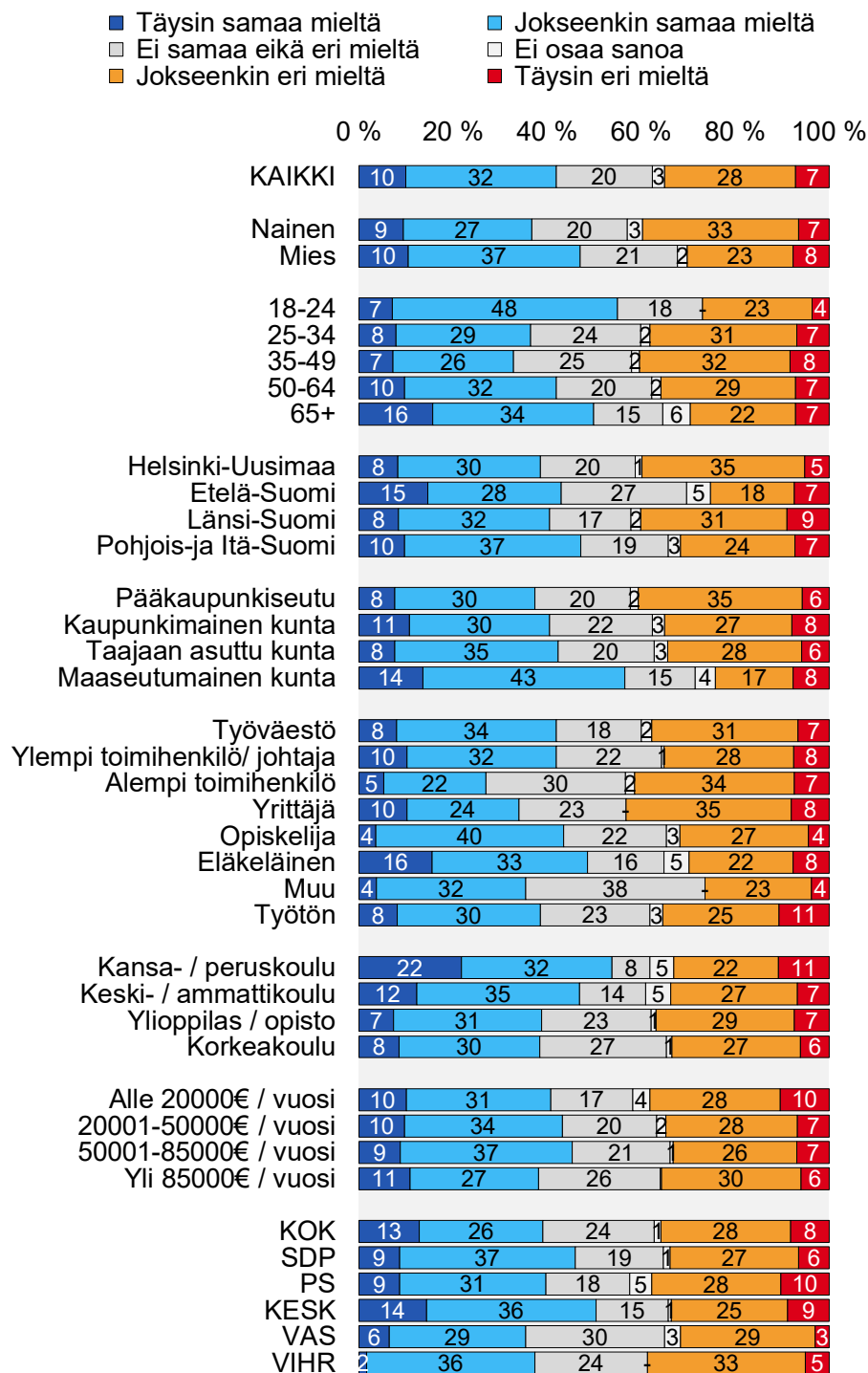

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, koulutus, kotitalouden tulot, puoluekanta.

Liitekuva 20. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Eläke takaa kohtuullisen toimeentulon tulevaisuudessa.

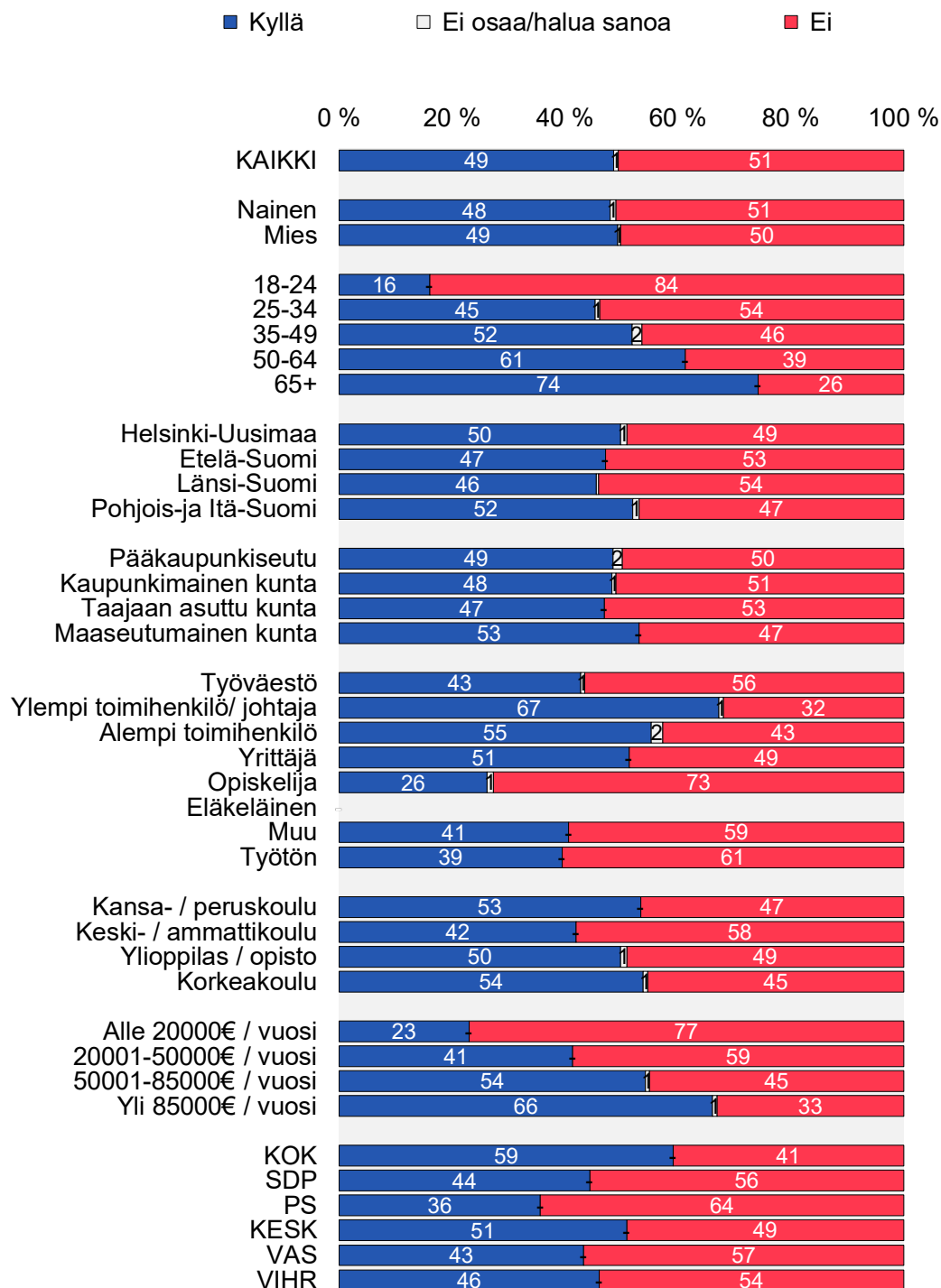
Kaikki vastaajat, N=1003

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: sukupuoli, ikä, asuinalue, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Liitekuva 21. Jokaisella työansioita saaneella on työeläkeote. Oletteko tutustunut omaan sähköiseen työeläkeotteeseen?

Ei eläkkeellä, N=705

Vastaukset eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi seuraavissa ryhmissä: ikä, ammattiasema, koulutus, kotitalouden tulot ja puoluekanta.

Kyselylomake

Seuraavaksi kysymyksiä eläkkeistä. Tutkimusaineisto tallennetaan ilman henkilötietoja pysyvästi Tietoarkistoon, joka luovuttaa aineistoa tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun.

Lakisääteisellä eläketurvalla tarkoitetaan ansiosidonnaisia työeläkkeitä, kansaneläkkeitä ja takuueläkkeitä.

K1 Kuinka hyvin sanoisitte tuntevanne eläketurvaa?

LUETTELE 1-5

Hyvin
Melko hyvin
Ei hyvin eikä huonosti
Melko huonosti
Huonosti
Ei osaa sanoa

K2 Kuinka hyvin arvioitte tulevanne toimeen eläkeaikana?

LUETTELE 1-5

Hyvin
Melko hyvin
Ei hyvin eikä huonosti
Melko huonosti
Huonosti
Ei osaa sanoa

K3 Kuinka suureksi arvioitte lakisääteisten eläkkeiden merkityksen eläkeajan toimeentulossanne?

LUETTELE 1-5

Erittäin suuri
Melko suuri
Ei suuri eikä pieni
Melko pieni
Erittäin pieni
Ei osaa sanoa

K4 Jos eläkejärjestelmää pitäisi rahoituksen riittävyyden vuoksi muuttaa, millaisina pitäisitte seuraavia vaihtoehtoja?

Hyvänä
 Melko hyvänä
 Ei hyvänä eikä huonona
 Melko huonona
 Huonona
 Ei osaa sanoa

ROTATOIDAAN KEINOJA

Nostetaan työkäisten ja työnantajien maksamia eläkemaksuja.
 Nostetaan eläkeikää.
 Pienennetään tulevien eläkeläisten eläkkeitä.
 Pienennetään jo eläkkeellä olevien eläkkeitä.
 Lisätään työperäistä maahanmuuttoa työllisyyden kasvattamiseksi
 Pyritään kasvattamaan eläkevarojen tuottoja lisäämällä riskinottoa sijoitustoiminnassa

K5 Jos valittavana olisi vain yksi vaihtoehto, mikä edellä mainituista olisi mielestänne paras vaihtoehto eläkejärjestelmän rahoituksen vahvistamiseksi?

LUETTELE 1-6

Nostetaan työkäisten ja työnantajien maksamia eläkemaksuja.
 Nostetaan eläkeikää.
 Pienennetään tulevien eläkeläisten eläkkeitä.
 Pienennetään jo eläkkeellä olevien eläkkeitä.
 Lisätään työperäistä maahanmuuttoa työllisyyden kasvattamiseksi
 Pyritään kasvattamaan eläkevarojen tuottoja lisäämällä riskinottoa sijoitustoiminnassa
 Ei osaa sanoa

K6 Seuraavassa esitetään väitteitä eläkejärjestelmästä. Osa niistä pitää paikkaansa, osa ei. Kertokaa, ovatko väitteet mielestänne oikein vai väärin.

Oikein
 Väärin
 En osaa sanoa

ROTATOIDAAN VÄITTEITÄ

Niille Suomessa asuville, joille työeläkettä on kertynyt vähän tai ei lainkaan, maksetaan kansaneläkettä ja tarvittaessa takuueläkettä
 Vanhuuseläkkeen ikäraja on kaikille sama
 Suurin osa eläkemaksuista käytetään nykyisten eläkeläisten eläkkeiden rahoittamiseen
 Jos aloittaa vanhuuseläkkeen alaikärajan jälkeen, eläkettä korotetaan pysyvästi

K7 Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä? Kertokaa erikseen, kuinka samaa tai eri mieltä olette kunkin kanssa.

Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä
 Ei osaa sanoa

ROTATOIDAAN VÄITTEITÄ

Eläke takaa kohtuullisen toimeentulon nykyisille eläkeläisille.
 Eläke takaa kohtuullisen toimeentulon tulevaisuudessa.
 Eläkkeet pystytään maksamaan tulevaisuudessa.
 Eläkevaroja hoidetaan luotettavasti.
 Luotan suomalaiseen eläkejärjestelmään.
 Nuoremmat sukupolvet joutuvat liiaksi eläkkeiden maksajiksi.

JOS EI ELÄKKEELLÄ (AMMATTIRYHMÄ KYSYTÄÄN HAASTATTELUN ALUSSA)

K8 Jokaisella työansioita saaneella on työeläkeote, jossa kerrotaan aiemmista ja nykyisestä työsuhteesta sekä tähän mennessä kertyneestä eläkkeestä. Työeläkeotteen voi tarkistaa oman eläkelaitoksen verkkopalvelusta tai pyytää sen puhelimitse.

Oletteko tutustunut omaan sähköiseen työeläkeotteeseen?

Kyllä
 Ei
 Ei osaa/halua sanoa

JOS EI OLE TUTUSTUNUT (K8=2)

K9 Miksi ette ole tutustunut omaan sähköiseen työeläkeotteeseen. Sanokaa KYLLÄ seuraavien Teille kyseeseen tulevien syiden kohdalla.

LUETTELE 1-4
 ROTATOIDAAN 1-3

Ette tiennyt sähköisestä työeläkeotteesta
 Ette onnistunut tarkistamaan otetta
 Aihe ei kiinnosta Teitä tällä hetkellä
 Jokin muu syy
 Ei mikään edellä mainituista
 Ei osaa sanoa